

HOOFSTUK 4

DIE BYBEL, EN DIE BYBELGENOOTSKAP SE ROL IN DIE SENDINGPOGING IN SUIDER-AFRIKA

4.1 Inleiding

Dit is haas ondenkbaar om aan Suid-Afrika te dink en nie die rol van die Woord en die invloed daarvan te herken, maar daarmee saam, die nodige erkenning daaraan te verleen nie.

Hierdie invloed van die Woord op die ontwikkeling van Suid-Afrika is moontlik gemaak deur die toegewyde werk van manne en vroue wat as sendelinge, meestal vanuit Europa, in Suid-Afrika werksaam was. Hierdie gelowiges, saam met gelowiges vanuit Afrika, was later jare weer pioniers ten opsigte van Bybelvertaling en verspreiding. Hulle werk sal later in hierdie hoofstuk aan die orde gestel word.

Voordat die rol van vertalers en die vertalings wat hulle gedoen het, bespreek word, moet daar eers gevra word of die Bybel, die Woord van God, en Heilige Skrif sinonieme is en of hierdie begrippe as wissel terme gebruik kan word en of hierdie begrippe inderdaad korrek gebruik word binne die raamwerk van alledaagse gebruik. Dit is nodig om hierdie vraag te beantwoord ten einde verwarring uit te skakel oor wat bedoel word wanneer daar van die Bybel en Bybelvertaling en Bybelverspreiding gepraat word.

Verder sal daar na die gesag van die Skrif gevra moet word voordat die vertalingsgeskiedenis van die Bybel in die inheemse tale aan die beurt kom. Dit is nodig sodat die kerke se missionêre arbeid binne die grense van ons land in perspektief gesien kan word en uiteindelik na waarde beoordeel kan word. Skrifgesag as verwysingsraamwerk is nodig aangesien daar maklik geredeneer kan word dat al die werk wat deur die jare gedoen is, onnodig was. Vertalings van die Bybel is afhanklik van mense se aanvaarding van Skrifgesag, want daarsonder sal vertalings nie aanvaar en gelees word nie. Nie net Skrifgesag speel 'n rol ten opsigte van die aanvaarding van 'n spesifieke vertaling nie, maar ook of daar al 'n vertaling in die taal

bestaan. Daar is van nature by mense 'n weerstand teen verandering en dit geld ook ten opsigte van die Bybel wat gelees word.

Voordat enige van bogenoemde sake aan die beurt kan kom, moet daar allereers gevra word na die relevansie van die gedrukte Woord vir die gelowige en dan veral as missionêre boek. Allereers moet 'n saak uitgemaak word of dit noodsaaklik is dat die Woord in gedrukte vorm moet verskyn of is dit 'n luukse wat onnodig is. Was dit moontlik om die kersteningsproses binne Suid-Afrika sonder die gedrukte Woord sy gang te laat gaan?

4.2 Heilige Skrif, Woord van God en Bybel - sinonieme ?

Voordat daar aan die vraag na die rol van die Bybel in die sendingpoging aandag bestee word, is dit allereers van belang om in kort uitsluitel te kry oor die begrippe: Heilige Skrif, Woord van God en Bybel. Terloops sal daar ook aandag gegee moet word aan die begrippe kanonieke en apokriewe boeke. Hierdie is terme wat nie sonder meer duidelik is nie.

Hierdie begrippe word aktueel eers nadat Johann Gutenberg die eerste Bybel in 1455 gedruk het. Of die invloed wat uitgegaan het van hierdie monumentale oomblik ooit genoegsaam na waarde en invloed geskat word, sal ook in die loop van hierdie proefskrif na vore kom. Wat nou alreeds gesê kan word, is dat hierdie beskikbaarstelling van die Woord die proses van kerstening aansienlik makliker gemaak het, aangesien daar nie net meer gehoor is nie, maar nou ook gesien kon word.

Jonker sê nie verniet nie:

Dit is bekend dat die uitvinding van boekdrukkuns die intuïtiewe en lukraak manier waarop die mens vroeër sy kennis in kontak en gesprekke met ander opgedoen het, vervang het met die logiese, geordende en rasonele manier van kennis-oordrag wat tiperend is van die geskrewe woord.

Met die boekdrukuns het daar egter 'n nuwe era in die menslike geskiedenis aangebreek. Voortaan sou dit vir elke mens wat kan lees, moontlik wees om sy kennis in die eensaamheid op te doen, nie in 'n lewende gesprek met ander nie, maar uit 'n boek wat hóm op 'n streng logiese manier en liniêr-agtermekaar gerangskik, 'n magdom van informasie sou deurgee (Jonker 1976:83).

Vanuit bogenoemde gesigspunt, wat die invloed van die boekdrukuns raak saamvat, sal dit ondenkbaar wees om enigsins 'n missionêre aksie sonder enige literatuur aan te pak. Die mens van die twintigste eeu is mos geletterd, of het die mensdom homself misreken met die vordering van geletterdheidsprogramme, ook in Suid-Afrika? Later meer oor hierdie saak.

Crafford skryf dat sending die kommunikasie is van die evangelie van Jesus Christus aan nie-Christene (Crafford, in Cronje 1982:299). As die stelling van Crafford waar is en as vertrekpunt geneem word, dan is die logiese konsekwensie daarvan dat daar erns gemaak moet word met die Bybel aangesien dit die enigste bron van kennis aangaande God is.

Heppe in sy boek Reformierte Dogmatik, of soos dit in Engels vertaal is deur GT Thomson en bekend staan as Reformed Dogmatics, skryf alreeds baie vroeg in die boek dat die enigste bron en norm van Christelike kennis die Bybel is, of dan die Heilige Skrif.

Hy stel dit so:

The one source and norm of all Christian knowledge is H Scripture, i.e., the (inner) content of all the books which God has allowed to be recorded by Prophets, Evangelists and Apostles (Heppe 1978:12).

Van hierdie behoefte van die mens om tog te leef vanuit 'n "stel reëls", of dan om ten minste deur iets tasbaar en verstaanbaar gerig te word, skryf Heppe en hy haal Maastricht aan:

Since the art of living to God is not a natural power but an acquired faculty, it really demands a rule by which it may be directed, one prescribed by God, which, apart from the life of Christ and our own conscience, we have earlier placed in the Word of God or Scripture (Heppe 1978:12).

Wanneer Karl Barth, wat groot klem lê op die teologie van die Woord, die betekenis van die Woord uitlig, bedoel hy daarmee in die eerste plek die geopenbaarde Woord van God: Jesus Christus. Hy bedoel daarmee verder ook die geskrewe Woord: die Bybel. Hy bedoel in die derde plek ook die gepredikte Woord: die prediking in die kerk. Uiteindelik gaan dit in die Bybel nie oor die mens se gedagtes oor God nie. Dit gaan oor God se gedagtes oor die mens.

Dit is dus belangrik om te onthou dat die terme “Heilige Skrif”, “Woord van God” en “Bybel” nie maar presies dieselfde sê nie. Daar is skakeringsverskille tussen die terme, soos die gebruik van Barth aandui, maar soos geïllustreer in die eerste stelling in 1934 van die Barmen verklaring. Hierdie eerste stelling begin met die woorde: Jesus Christus, soos die Heilige Skrif van Hom getuig, is die een Woord van God waarna ons moet luister, waarop ons in lewe en dood moet vertrou en aan wie ons gehoorsaam moet wees (Van Wyk 1999:11).

Vir alle praktiese doeleindes kan ons hierdie terme egter as sinonieme gebruik, as die 66 Boeke wat verdeel word in die Ou Testament en in die Nuwe Testament. Hierdie 66 boeke staan bekend as die kanon. Die kanon is egter nie al oorgelewerde boeke wat deur van die Christelike kerke gelees en bestudeer word nie.

Dit is egter nodig om kortliks te verwys na die ander boeke, die sogenaamde apokriewe boeke, wat ook naas die kanonieke boeke bestaan. Die apokriewe boeke word so genoem aangesien daar volgens oorlewering nie ’n apostel of ’n profeet as outeur opgetree het nie en hulle dus nie kanonieke status kan geniet nie. Van die apokriewe boeke leer Artikel 6 van die Nederlandse Geloofsbelydenis dat die kerk hierdie boeke mag lees en leerstellig daarop mag bou, in soverre hulle met die kanonieke boeke ooreenstem. Hulle dra egter nie die nodige gesag dat daaruit enige punt van die geloof of van die Christelike godsdiens sou kon bevestig nie (Handboek by die Erediens 1988:157).

Hierdie ander of addisionele boeke, bekend as die apokriewe boeke, en word as 'n reël nie in die gewone alledaagse Bybel gevind nie. Tog is dit so dat sekere denominasies die apokriewe boeke gebruik en word daar wel sekere Bybels deur die Bybelgenootskap gepubliseer wat ook die apokriewe boeke bevat. Hierdie gebruik is oorgeneem by die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap wat in 1820 by 'n dispuut met kerke, veral ook met die Skotse Hulpvereniging, betrokke was oor die publisering van die apokriewe boeke. Eric Fenn skryf hieroor:

When the Bible Society came into existence it accepted the fact that there was a difference of practice on this matter and continued to include the Apocrypha in its editions for countries where it was the custom of the churches to use these books (Fenn, in Greenslade 1963: 391).

Dit is geensins die bedoeling van hierdie proefskrif om die ingewikkelde saak van die ontstaan van die kanon en die gepaardgaande probleme in die verband, te bespreek nie. Daarvoor is daar al vele goeie studies gedoen. Omdat die saak egter die publikasieprogram van die Bybelgenootskap raak, kan dit hier egter nie geïgnoreer word nie. Dit het te doen met die vorm waarin die Bybel gepubliseer word. Die Bybelgenootskap wou nooit by hierdie soort dispuut betrokke raak nie. Hierdie standpunt blyk 'n standpunt te wees wat die toets van die tyd goed deurstaan het.

Dit is my mening dat daar wel kennis geneem behoort te word van die feit dat daar van tyd tot tyd deur teoloë bepaalde menings gehuldig word aangaande die kanonieke boeke in die Bybel. Wat myself betref wil ek veral terugval op die Belydenisskrifte en dan veral die Nederlandse Geloofsbelydenis wat onder Artikel 4 hierdie saak aanspreek.

In samehang met bogenoemde kan daar by Berkouwer aangesluit word wat 'n hele hoofstuk in sy boek Studies in Dogmatics. Holy Scripture afsonder aan die beredenering van die kanon soos dit vandag algemeen aanvaar word. In sy beredenering toon hy die verskillende denkrigtings aan, maar uiteindelik sluit hy af deur die volgende te sê:

If we consider the manner in which the Word of God comes to us, our listening to God's voice does not need to be threatened by scientific research into Holy Scriptures.

Man's listening is only threatened when he stumbles over the *Skandalon*, which in the Bible reaches, limits, and blesses us as the "scandal" of Christ. That is why the most insistent warning regarding the canon concerns man's continual standing on the foundation: "Therefore let anyone who thinks that he stands take heed lest he fall" (1 Cor 10:12). This warning does not oppose the consolation which Scripture affords (Rom 15:4). It rather focuses on it. It is very much like the warning not to go beyond that which is written (1 Cor 4:6). And it is inseparably joined to the beatitude, "Blessed are those who hear the Word of God and keep it" (Luk 11:28) (Berkouwer 1975:104).

Arichea skryf aangaande die belangrikheid van die kanon en die rol daarvan binne die Bybelgenootskappe, die volgende:

There is another aspect that the canon reminds us of, and it is that the Bible Society movement is committed to the whole canon, and not only parts of it. This has traditionally meant the Old Testament and the New Testament. But since the Bible Societies now include the Roman Catholic Church and the Orthodox churches as part of their constituencies, then it is imperative to include the Apocrypha/Deuterocanon as part of Bible Society concerns on the principle of meeting the needs of the total Christian community (Arichea, in Stine 1990:47).

As die kanon dan vasstaan, en daar 'n bepaalde plek te vind is vir die apokriewe boeke, moet die vraag gevra word wat hierdie bundel van boeke dan genoem word. Is die regte benaming vir hierdie bundel die Bybel, of is dit die Woord van God, of die Heilige Skrif? Hierdie blyk 'n vraag te wees wat deur die jare heen tog 'n bepaalde debat ontlok het. Inderdaad is daar in die gereformeerde tradisie van baie jare terug wel 'n onderskeid gemaak tussen die terminologieë "Woord van God" en "Heilige Skrif".

Heppe skryf oor hierdie aangeleentheid soos volg, en ek wil hom uitgebreid aanhaal:

The older Reformed theology distinguished between the “Word of God” and “Holy Scripture” most definitely. By the first term they meant all that God had spoken to the fathers in diverse ways and in latter times by His Son.

It was therefore taught by Calvin and his immediate successors in Church teachings, that the “Word of God,” i.e., the manifold revelations or words in which God had spoken to men, were transmitted orally at the start and that it was only later that they were recorded. According to this account, then, the “Word of God” was the word spoken by God to individual men.

The later dogmaticians on the contrary, separating the idea of inspiration from that of revelation unanimously teach that the “Word of God” rests, not upon God’s personal acts of revelation, but upon the manner of their recording, upon inspiration. On this view the “Word of God” is “the word brought to record by inspiration,” whereby the concepts “Word of God” and “Holy Scripture” were identified. The canonical scriptures are the actual true word of God (Heppe 1978:15).

Die kollektiewe begrip van hierdie kanonieke boeke wat geskryf is, staan bekend as “Die Bybel” wat by implikasie ook “Die Woord van God” is, maar terselfdertyd bekend staan as “Die Heilige Skrif”.

Heyns gebruik in sy boek Dogmatiek “Die Bybel”, “Heilige Skrif” en “Die Woord van God” as wissel terme. Hy skryf die volgende:

Vir elkeen wat die Bybel goed lees en geestelik hoor, staan één ding sentraal: *die stem van God*. Maar dan nie die naakte stem van God nie, dog aangeklee met, weggeleë in en aangebied as woorde van mense. Dit beteken dat die Skrif nie nét van God kom nie, maar ook van die mens...Die Bybel is na sy oorsprong nie uitsluitlik ’n antroposentriese boek nie, maar ook nie uitsluitlik ’n teosentriese boek nie, ons sal eerder moet praat van ’n teo-antroposentriese boek (Heyns 1978:18).

Vir die verdere verloop van hierdie proefskrif sal die begrippe “Die Bybel”, “Die Woord van God” en “Heilige Skrif” as sinonieme en wissel terme gebruik word. Ten opsigte van die Bybelgenootskap word die gebruik van die begrip “Die Bybel” verkies om die “stem van God” in die wêreld hoorbaar te maak.

4.3 Die gedrukte Woord - die noodsaaklikheid daarvan

Al is daar in die voorafgaande paragrawe aangetoon dat “die Woord van God” en “die Heilige Skrif” as sinonieme gebruik kan word en dat daarmee saam een ding verstaan word, moet die vraag na die noodsaaklikheid van die gedrukte Woord vir die gewone mens gevra word. Is dit enigsins nodig dat die mens die gedrukte Woord moet besit? Sou die mondelingse oorlewering of die Woord binne orale tradisie nie genoegsaam gewees het nie? Was die ontwikkeling van die boekdrukkuns ’n Goddelike ingryping met ’n Goddelike plan of ’n afbrekende aanslag van Westerse tegnologie?

Die antwoorde op hierdie vrae blyk aanvanklik voor die hand liggend te wees, maar is tog aan die ander kant nie so eenvoudig nie. Die vertrekpunte wat geneem word, sal bepaal hoe daar oor hierdie saak geoordeel moet word.

Bavinck maak ’n onderskeid tussen die geskrewe woord en mondelingse tradisie. Dit is baie insiggewend en baie relevant vir hierdie studie, aangesien die geskrewe Woord ten grondslag lê aan die werk van die Bybelgenootskap. Verder is dit relevant, aangesien juis die geskrewe Woord die belangrikste bondgenoot van sendelinge was, ’n feit wat nog baie deeglik in die loop van hierdie studie na vore sal kom.

Bavinck skryf egter:

The written word differs from the spoken word in these respects that it does not die upon the air but lives on; it is not, like oral traditions, subject to falsification; and that it is not limited in scope to the few people who hear it, but is the kind of thing, rather, which can spread out to all peoples and to all lands. Writing makes permanent the spoken word, protects it against falsification, and disseminates it far and wide (Bavinck 1977:96).

Heppe sluit in 'n mate by hierdie siening van Bavinck aan, maar verskaf 'n ander interessante invalshoek as hy skryf:

Owing to the weakness of man's heart and the power dominant in the world, H Scripture is necessary, in order that pure knowledge of revealed truth may be maintained on earth. Scripture is necessary, not alone for the wellbeing of the Church, but for her being at all; she would lose herself, did she not possess an absolutely sure record of revealed truth (Heppe 1978:31).

Maar is dit genoegsame rede om die gedrukte Woord te besit? Heppe haal Turretin aan: "Three things confirm the need for Scripture, (1) the preservation, (2) the vindication, (3) the propagation of the Word".

Hy gaan verder en haal terselfdertyd Cocceius aan:

The written word of God is *necessitas* (1) because without it the theologian neither has nor knows of things to say, namely, God's word; (2) because without Scripture no one can so consider God's works, as to be able in them to know, praise and exalt God Himself; (3) because without it man cannot truly love God; (4) because without it justification and its cause is not known; (5) and in addition, because God's word had of necessity to be recorded (a) because of the forgetfulness of nations, (b) because of confirmed idolatry and the Jews' ἀπιστία and heresies and the defection that will exist in the last times, (c) because of the faith in Christ (so far as Christ is announced in prophecy and accredited by it); and (d) because of the clarity of the Gospel and of the NT (Heppe 1978:32).

Artikel 7 van die Nederlandse Geloofsbelydenis verskaf 'n verdere rigtingaanwyser wanneer daar staan:

Ons glo dat hierdie Heilige Skrif die wil van God volkome bevat en dat alles wat die mens vir sy saligheid moet glo, daarin voldoende geleer word.

Aangesien die hele wyse waarop God deur ons gedien moet word, daarin breedvoerig beskrywe is, mag ook niemand, selfs nie die apostels nie, anders leer as wat ons reeds deur die Heilige Skrif geleer word nie - ja, al was dit ook 'n engel uit die hemel. Soos die apostel Paulus sê (Gal 1:8) (Handboek by die Erediens 1988:157).

Calvyn maak veel van die Woord van God in sy Institusies. In Boek 1 Hoofstuk 6 word daar baie duidelik aangetoon dat die Woord of Bybel nodig is as begeleier en leermeester om kennis aangaande God op te doen. God openbaar hom in besonder deur sy Woord aan die mens. Calvyn gaan verder deur te sê dat sonder die Bybel die mens sal dwaal en sodoende wegdryf van God af (Battles 1980:41-43).

Heyns beaam die noodsaaklikheid van die geskrewe Woord as hy van die Bybel sê : “Die Bybel is na sy aard en wese 'n gesprek en 'n ontmoeting van God met mense - met mense wat Bybelskrywers geword het en met mense wat Bybellesers geword het” (Heyns 1972:126).

Dat die mens wel die geskrewe of dan gedrukte Woord nodig het, word na my mening verder bekragtig deur Heyns se beskrywing van die Bybel:

Die Bybel is nie 'n staties-rustende sisteem van idees en gedagtes nie, maar 'n dinamies-bewegende gebeure. Dit vertel van die beweging van mense en dinge waarvan God Self die beweger is. Dit vertel ons dat die Beweger in Jesus Christus self in beweging gekom het - op weg na die vernuwing van Skepping.

Gehoorsaamheid aan die Skrif beteken: sien wat die Skrif bevat, verstaan wat hy bedoel, doen wat hy sê - en weet dat dit die werk is van die Heilige Gees (Heyns 1972:144).

Bavinck is na my mening reg as hy sê dat die Skrif nie 'n handboek wil wees om verskillende wetenskappe te bedryf nie, maar dit gaan uiteindelik in die Skrif om die mededelings aangaande die saligmakende kennis van God.

Berkouwer en Heyns sluit beide by hierdie gedagte van Bavinck aan. Berkouwer sê dat dit wat in die Bybel staan, soos 'n pyl in 'n boog is wat die hart van die mens moet tref. Heyns sê die Bybel wil die mens tot geloof bring en tot aanbidding stem en nie sy nuuskierigheid bevredig nie (Heyns 1972:135).

Fenn maak die opmerking dat met die vroegste sendinguitreike sendelinge erns gemaak het met die plasing van die Bybel in die hande van die mense wat die objekte is van die sendingpoging. Die Bybel bly vandag nog die hoofinstrument waarmee mense benader word en dit is onontbeerlik vir die sendeling.

Hierdie siening van die Bybel bring onmiddellik die behoefte van die ongeletterde of half-geletterde navore. Aangesien nie almal in ons land geletterd is nie, kan die behoefte van die ongeletterde nie verby gegaan word nie. Crafford (1999) skryf aangaande hierdie behoefte soos volg:

Vir mense in 'n pre-literêre kultuurmilieu is dit nog belangriker om die evangelie te verneem deur 'n medium wat baie nou aansluit by tradisionele kommunikasiehorisonne. Ongeletterdheid beteken dat mense slegs bereik kan word deur kanale wat vir hulle verstaanbaar en bevatlik is.

Ongeletterdheid en mense in 'n pre-literêre tradisie, soos later in hierdie proefskrif bespreek sal word, bly 'n uitdaging wat nie geïgnoreer kan word nie.

Beide bogenoemde sieninge belig die behoefte van mense om die Woord te hoor. Om te hoor is egter nie al waaroor dit in die missionêre uitreik gaan nie. Soos wat die Bybel vir die missionêre uitreik onontbeerlik is, stop die invloed van die Bybel nie daar nie. Die Bybel het dus nie net lewensverandering ten doel nie, maar is uiteindelik ook gerig op lewensgroei en lewensontwikkeling.

Fenn in sy opsomming van die Protestantisme en die rol van die Bybel is na my mening korrek as hy skryf:

Protestantism has laid great stress in its missionary work on the Bible, both as a source of strength for the Christian and as a means of evangelization: it has

acted in the faith that where the Word is proclaimed, whether by preaching or by Scripture distribution, there the Holy Spirit will be at work and the Church will be created (Fenn, in Greenslade 1963:405).

Vir die Bybel om dus aan die voorafgaande vereistes en verwagtinge te voldoen, is dit van uiterste belang dat die Bybel geredelik en bekostigbaar beskikbaar sal wees aan alle mense en verder in 'n idioom wat verstaanbaar sal wees vir die leser.

4.4 Relevansie van die Bybel

Uit die voorafgaande beredenering is dit duidelik dat daar 'n saak uit te maak is vir 'n geskrewe teks van die Woord en kan die vraag met reg verder gevra word wat moet gemaak word van die kulturele agtergrond van die Skrif?

Die Bybel is 'n boek wat 'n bepaalde ontstaansgeskiedenis het met 'n bepaalde kulturele agtergrond en tereg kan daar gevra word of die Bybel, as so 'n ou boek, dan nog relevant en geloofwaardig is binne die radikaal veranderde kulturele wêreld van vandag? Moet daar nie aanpassings gemaak word ten opsigte van die inhoudelike van die Woord sodat dit verstaanbaar en aanvaarbaar kan wees binne die diverse kulturele milieu van die mens van vandag nie?

Om hierdie vrae aan te spreek, wil ek begin deur te kyk na die rol van die Bybelskrywers. Van hulle skryf Heyns die volgende:

Die verskil is egter dat die werk van die Heilige Gees in die antwoord van die Bybelskrywers, en in die antwoord van die Bybellesers en Bybelverkondigers, nie identies is nie. Want, het ons gesien, die antwoord van die Bybelskrywers was van so 'n aard dat dit 'n betroubare en onfeilbare woord geword het, terwyl dit nooit van enige antwoord van enige Bybelleser of Bybelverkondiger – individueel of kollektief – gesê kan word nie.

En dit beteken dat die Bybel, hoe die kultuursituasie ook al mag verander, wel nooit weer oorgeskrywe hoef te word nie, maar dat die proses van verstaan van die Bybel nooit tot 'n einde sal kan kom nie. Altyd weer word nuwe

dieptes ontdek, wyer horisonne verskyn en verrassende perspektiewe geopen (Heyns 1972:145).

’n Verdere stimulerende perspektief word deur Heyns (1972:147) geopen as hy skryf:

Dit het God behaag om Hom in konkrete historiese situasies te openbaar en van mense in daardie situasies gehoorsaamheid te vra. Hierdie historiese bedding mag nooit geïgnoreer of selfs geringskat word nie. Maar *in* die gegewe historiese omstandighede – sonder enige verskraling daarvan – moet die boodskap verstaan word... Tot ’n juiste verstaan van die Bybel behoort dus ook ’n deeglike kennis van die historiese omstandighede waarin die Bybel ontstaan het. En vanselfsprekend sal dit al hoe moeiliker word in die mate waarin óns kulturele situasie al meer en meer gaan verskil van dié van die Bybelse ontstaansperiode.

Na dit wat uitgespel is, kan daar seker met reg gesê word dat die mens en dan ook die moderne mens van vandag, inderdaad die geskrewe of dan gedrukte Woord nodig het en dat die Bybel onvervangbaar is vir die mens in sy geloofslewe. Die vraag wat egter onmiddellik navore kom is, wat van die mense wat funksioneel ongeletterd of geheel en al ongeletterd is? Veral in Suid-Afrika word ons met hierdie problematiek gekonfronteer. Hierdie saak van ongeletterdheid sal in ’n latere hoofstuk bespreek word.

4.5 Die gesag van die Woord

Wanneer die Woord onder die loep geneem word, moet daar dadelik gevra word of die Bybel dan enigsins gesag het, hetsy in die grondtale of dan in nuwe vertalings van die moderne tale. Hierdie vraag is belangrik aangesien dit die wesenstaak van die Bybelgenootskap is om die Bybel in hedendaagse tale te vertaal. Skrifgesag sal uiteindelik bepaal of vertalings aanvaar gaan word, maar meer nog, gelees en bestudeer gaan word. Probleme aangaande Skrifgesag sal onmiddellik ’n vraagteken plaas oor die werksaamhede van die Bybelgenootskap deur die jare heen.

Heyns vra tereg of die mens se aandeel in die totstandkoming van die Bybel nie sy gesag ondermyn nie. Hierdie is 'n baie relevante vraag aangesien daar van tyd tot tyd vrae deur gelowiges en ongelowiges gevra word na die gesag van die Skrif.

Artikel 5 van die Nederlandse Geloofsbelydenis handel oor die gesag van die Skrif en as antwoord word daar gesê:

Ons aanvaar al hierdie boeke, en hulle alleen, as heilig en kanoniek om ons geloof daarna te rig, daarop te grond en daarmee te bevestig. Ons glo ook sonder twyfel alles wat daarin vervat is, nie juis omdat die kerk hulle aanvaar en as sodanig beskou nie, maar veral omdat die Heilige Gees in ons hart getuig dat hulle van God is. Hulle het ook bewys daarvan in hulleself, aangesien selfs die blindes kan tas dat die dinge wat daarin voorspel is, plaasvind (Handboek by die Erediens 1988:156).

Is dit genoegsaam om net met Artikel 5 van die Nederlandse Geloofsbelydenis te volstaan? Is dit nie 'n baie verskraalde en vereenvoudige siening aangaande die gesag van die Skrif nie?

In sy *Institusies*, Boek 1 Hoofstuk 7, skryf Calvin en maak die stelling dat die gesag van die Skrif nie van mense of die kerk af kom nie, maar van God self. Battles (1980:43) skryf soos volg:

Scripture has its authority from God, not from the church

- a. Scripture has full authority only when men consider it as God's living words sprung from heaven
- b. It is a pernicious error that the authority of Scripture rests upon the determination of the church

Heyns dui egter ook 'n ander denkrigting aan as hy sê dat die gesag van die Woord ten nouste saamhang met sy *oorsprong* en sy *bedoeling*. Die Bybel is wel deur mense op aarde geskrywe, maar dit wil nie sê dat dit uit die hart van mense opgekom het nie.

Die boodskap van die Bybel is in die hart van God self gebore, en daarom is die Bybel 'n betroubare boek. Elke Bybelskrywer het sy eie identiteit behou, die een het nie die ander of soos die ander geword nie, elkeen het vanuit sy eie, van die ander onderskeie lewensomstandighede gespreek – maar *in* die spreke van elkeen was en is daar twee belangrike eenheidskeppende en gesagfunderende faktore werksaam: in al die onderskeie Bybelboeke is dit die Heilige Gees wat spreek én Hy spreek in almal oor dieselfde saak. Die Spreker en die inhoud in al die boeke is ten diepste dieselfde – al is dit in die taal waarin die Spreker gehoor word en die wyse waarop die inhoud aangebied word, dié van die menslike Bybelskrywers.

Heyns (1972:139) sê verder: omdat die Bybel van Goddelike oorsprong is, en omdat die Bybel sê wat hy wil sê, en dit so duidelik sê dat almal dit kan verstaan, dáárom is hy betroubaar en het hy gesag.

Hy haal verder vir HW Rossouw aan wat sê:

Die gesag van die Skrif is sy gesag as lewende Woord van God, as Spreke Gods waardeur geloof opgeroep word en die mens in gemeenskap met God gestel word... Die gesag van die Skrif is ten slotte die *gesag van God self* wat daarom deur geen ander gesag gerelativeer kan word nie (Rossouw, in Heyns 1972:139).

Tereg word die opmerking gemaak (in aansluiting by Calvin) dat hoe meer die mens luister na die spreke van God in die Bybel, hoe meer gesag kry die Bybel oor hom, en hoe groter word God vir hom ook in die wêreld (Heyns 1972:140).

Verder moet daar onthou word dat die Bybel geen handboek wil wees vir die verskillende wetenskaplike rigtings nie, want alhoewel daar sekere historiese mededelings is wat na die Bybelse tyd teruggevoer kan word, gaan dit primêr in die Bybel om die mededelings van die saligmakende kennis van God.

Van hierdie siening skryf Heyns en hy haal Bavinck aan wat skryf:

“Daarvoor biedt de Schrift ons alle gegevens, in dien zin is zij volkomen genoegzaam en volmaakt.” Maar Bavinck gaan selfs nog verder: uit die Skrif kan ook geen geskiedenis van Israel en geen biografie van Jesus afgelei word nie – daarvoor is daar in die Skrif te groot leemtes. Dit was ook nie die bedoeling van die Heilige Gees om die Bybelskrywers tot notariële optekening van alle moontlike gegewens in die hemel en op die aarde te lei en dit as ’n sluitende stelsel te verewig nie (Bavinck, in Heyns 1972:134).

Dit gaan egter in die Bybel nie net oor die gesag nie, maar ook die verstaan en interpretering daarvan. In kort wil ek aansluit by Heppe wat aangaande hierdie saak soos volg skryf:

In order that this question may be correctly explained according to the norm of God’s Word, we say that Scripture is its own interpreter, or rather God, speaking in the Scriptures and through the Scriptures. In the clearer and essential passages He openly indicates His will to believers.... In obscure passages He more and more confirms the same will of His for them by comparison of them with clearer passages (Heppe 1978:35).

Dit is dus duidelik dat die Bybel nie net gesag in homself het nie, maar homself verder deur die werking van die Heilige Gees uitlê en verduidelik.

4.6 Die Bybel as sendingmedium

In aansluiting by wat in Hoofstuk 2 geskryf is en in die voorafgaande paragrawe uitgelig is, is dit baie duidelik dat die Bybel inherent missionêr gerig is.

Eric Fenn skryf in The Cambridge History of The Bible die volgende aangaande die unieke kwaliteit van die Bybel:

For nearly two thousand years the missionary work of the Church has been essentially Bible-centered, and that in three senses: the Bible has been the source of inspiration and of spiritual nourishment for the missionary himself: it has also been the basis of the worship of the Church into which he sought to

bring pagan or non-Christian tribes or individuals; and (to a larger extent than is commonly recognized) it has been a means of evangelism in itself (Fenn, in Greenslade 1963:383).

Du Toit onderstreep hierdie siening as hy aangaande die gedrukte Woord skryf:

Vandag is dit een van die belangrikste kommunikasiemiddels in die wêreld. Wyd en syd word mense hierdeur bereik wat andersins miskien nooit met die evangelie in aanraking sou gekom het nie. Ander wat reeds vir Christus gewen is, het steeds weer nodig om tot dieper insig in die Bybel te kom en te leer wat die evangelie vir hulle in al hul lewensverhoudinge wil beteken (Du Toit 1967:208).

Die invloed van die Bybel strek egter baie wyer as die individu en spreek die wese van kerk asook die sendeling aan wat hierdie boodskap van die verlossing in Jesus Christus uitdra. Fenn skryf hieroor:

The missionary, therefore, has been bound to the Bible by a threefold cord: his own spiritual life and his authority as a messenger of the Gospel depended on his own knowledge of the Scriptures; the message he sought to proclaim and the Church into which he brought his converts was centred on the bible; and the written Scriptures were a means by which the Gospel could lay hold of the minds and hearts of men and women, sometimes more effectively than by any word of his own (Fenn, in Greenslade 1963:383).

Die sendeling het dus ten doel dat die Bybel in verstaanbare taal en aanvaarbare formaat in die hande van mense wat kan lees geplaas word, of hulle Christene is of nie.

Peter Beyerhaus (1996:89) skryf aangaande die plek en rol van die Bybel:

Die Freude, die sowohl bei den Übersetzern als auch bei den Lesern mit der Fertigstellung der Bibel in die Lokalsprachen verbunden ist, darf nun nicht zu der Illusion verleiten, als ob damit alle Probleme der Kommunikation des

Evangeliums in diesem Gebiet ein für alle Male gelöst wären. Vielmehr ergeben sich unmittelbar darauf zwei neue, miteinander verbundene Aufgaben, nämlich die der Revision und die der Rezeption.

Inderdaad het die Bybel nie die probleme rondom kommunikasie met die inheemse volkere opgelos nie, maar na my mening 'n baie goeie en handige voertuig geskep waardeur die kersteningsproses 'n aanvang kon neem. Die volgende punt sal hierdie saak verder belig.

4.7 Taal en Sending – motivering vir vertalings

Dat die Bybel beskikbaar moet wees in die tale van die volkere wat bedien word en wat 'n behoefte daaraan gehad het, was van die ontstaan van die Bybelgenootskappe en selfs daarvoor, reeds op die agenda van die Kerke en Sendingorganisasies.

John Wycliffe, die eerste vertaler van die volledige Bybel in Engels, het meer as 600 jaar gelede sy motivering vir Bybelvertaling gegee toe hy gesê het:

Holy Scripture is the pre-eminent authority for every Christian, and the rule of faith and of all human perfection... “For as much as the Bible contains Christ, that is all that is necessary for salvation, it is necessary for all men, not for priests alone. It also is the supreme law that must rule Church, State, and Christian life, without human traditions and statues.” Christ and his Apostles taught the people in the language best known to them. It is certain that the truth of the Christian faith becomes more evident the more faith itself is known. Therefore, the doctrine should not only be in Latin but in the vulgar tongue and, as the faith of the Church is contained in the Scriptures, the more these are known in a true sense, the better. The laity ought to understand the faith and, as doctrines of our faith are in the Scriptures, believers should have the Scriptures in a language which they fully understand (Barrett 1982:22).

In die loop van hierdie proefskrif sal die feit dat Bybelvertaling 'n geweldige hoë prioriteit in die sendingontwikkeling en sendinguitreike na ongekerstende volkere

geniet het, uitgelig en onderstreep word. Sendelinge het deur die jare die standpunt en siening van Wycliffe in hulle sendingpoging weerspieël, soos gesien sal word.

Gedagtig aan die sendingvisie wat in Hoofstuk 2, punt 2.6.1 soos volg gedefinieer is: die voortdurende ingesteldheid, geroepenheid en gerigtheid in die gedagtes van die gelowiges en organisasies, onder invloed en leiding van die Heilige Gees. wat vergestalt word in hulle woorde en daede, om die omvattende verlossing wat daar in en deur Jesus Christus is, aan al die ongekerstendes op die mees verstaanbare wyse aan te bied, binne sy/hulle ekonomiese, kulturele en sosiale konteks sodat die Koninkryk van God uitgebrei kan word, is dit voor die hand liggend dat Bybelvertaling 'n hoë prioriteit moet geniet, aangesien dit die belangrikste bron van kennis aangaande Jesus Christus is.

Hierdie stelling is veral waar vir Suid-Afrika met sy verskeidenheid van volkere wat elkeen sy eie besondere taal besig. Verder moet dadelik in gedagte gehou word dat met die koms van die eerste sendelinge die tale van hierdie onbereikte volkere nog net 'n spreektaal was, en dat dit op skrif vasgelê moes word.

Crafford skryf aangaande die kommunikasie van die evangelie aan die nie-Christene soos volg:

In die proses van kommunikasie kan ons ten minste vier elemente onderskei, naamlik 'n bron, 'n boodskap, 'n kanaal waarlangs die boodskap gaan en 'n ontvanger. In die sending as proses van kommunikasie is die bron die drie-enige God self, die boodskap die geopenbaarde waarhede van die Skrif, die kanaal die kerk en sy missionêre strukture en die ontvanger die persoon wat buite die Christelike geloof staan.

Omdat God Homself deur sy Woord geopenbaar het, moet die woordaspek van die evangelie altyd sterk op die voorgrond staan. Die gesproke en geskrewe woord sal dus altyd primêre kommunikasiemiddels bly, hoewel nie die enigste nie. Taal bly eenvoudig die belangrikste kanaal waardeur boodskappe van een mens na 'n ander oorgedra kan word (Crafford, in Cronje & van Wyk 1982:311).

Eric Fenn, 'n voormalige Redaksionele Sekretaris (Vertaling) by die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap onderstreep hierdie belangrikheid van die geskrewe taal en die rol daarvan in kommunikasie soos verwoord in die voorafgaande paragraaf deur Crafford as hy skryf:

From the beginning there was the closest possible co-operation between missionaries in the field and the Bible societies. Hy skryf dan verder: Three phases may be distinguished in the story of Bible translation in which the Bible societies have worked closely with missionaries in various fields.

The first and most obvious was the putting of the Scriptures into languages which had a written form and in which there was already a considerable literature, such as India, China, Burma, Korea and Japan.

The second phase of translation work opened with the exploration of the interior of Africa and the beginning of the vast missionary activity... This brought men up against the problem of the unwritten language and the quest for words in which to express the Christian Gospel in tongues which might be very poor in abstract nouns.

The third phase in Bible translation has only recently opened. It was only natural that, in the attempt to put the Scriptures into the languages of the people among whom they were working, missionaries should at times produce what was in fact a dialect translation, without noting its similarity to neighbouring forms of speech (Fenn, in Greenslade 1963:396).

Barrett (1982:6) sluit by hierdie siening aan as hy skryf:

The role of vernacular translations of the Christian scripture in this growth of organised Christianity has been very marked. The Scriptures have motivated the planting of Christianity in Africa at every stage; they had directly caused its expansion in countless regions; they have produced the strong and mature

churches which we now observe in most parts of the continent; and they nurtured them throughout.

Dr Edward Hope (2000:12), 'n vertalingskonsultant van die WBG, maak dieselfde opmerking tydens die bekendstelling van die Kalanga Nuwe Testament in Botswana. Tydens hierdie geleentheid sê hy dié belangrikste geleentheid in enige kerk se geskiedenis die dag is waarop die Bybel in die moedertaal van die gemeentelede ontvang word. Gedagtig aan so 'n wonderlike geleentheid sê hy dat daardie lidmate wat die Bybel ernstig gaan lees, God sal hoor praat deur die geskrif. Die tweede saak wat opval, is dat geen vertaling perfek is nie, en daarom sal dit weer aan 'n hervertaling onderhewig wees.

Vir die verdere verloop van hierdie hoofstuk sal daar aandag gegee word aan die vertalingsgeskiedenis van die Bybel in Suider-Afrika ten einde 'n beeld te kry of die sendingvisie, soos gedefinieer, inherent deel was van die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

Dit is verder nodig om die vertalingsgeskiedenis onder die loep te neem, aangesien Bybelvertaling 'n aanduiding is van die vordering van die kersteningsproses in 'n bepaalde land. Daar sal egter in gedagte gehou moet word dat sekere taalgroeperings eers met 'n vertaling verwant aan hulle moedertaal tevrede moes wees. Die Swazivolk moes vir baie jare met die Zuluvertaling tevrede wees, want beide is Ngunitale en is leksikologies feitlik identies. Dieselfde geld ten opsigte van die Suid-Ndebele wat ook verwant is aan Zulu, ook deel van die Ngunigroepering. Ten opsigte van Suid-Afrika kan daar met redelike sekerheid gesê word dat Bybelvertaling wel 'n betroubare aanduiding is van geslaagdheid van die kersteningsproses.

Ek baseer my stelling op die fyn en baie korrekte waarneming van Fenn. Hy merk op:

Bible translation provides a rough gauge of the success of the missionary enterprise in different parts of the world. The generalisation needs to be qualified in certain respects but it would seem that the appearance of a Gospel or other single book of the Bible in a "new" language was an indication that the Church (in one form or another) was at grips with its essential task among

those people: the language has been mastered at least to the stage when a first essay may be made in expressing the truth of the gospel in the mother-tongue of the people.

When after a decade or two, the New Testament is completed, its appearance usually indicates the emergence of a Christian community speaking the particular language: that is, there has been a response to the Gospel and a believing community has come into existence.

When, very much later, the complete Bible appears, it betokens a degree of permanence in the Christian community: the Gospel has taken root in the lives of people. Finally, the revision of a Bible comes at a point where the Christian community has attained a measure of maturity and possesses native members capable of critical appraisal of the text in the light of a real understanding of the Gospel (Fenn, in Greenslade 1963:398).

Die standpunt van Smith (1930:8) sluit aan by hierdie siening van Fenn, maar hy voeg 'n nuwe dimensie by:

Men need two kinds of language, in fact; a language of the home, of emotion, of unexpressed associations; and a language of knowledge, exact argument, scientific truth, one in which words are world-current and steadfast in their meanings. Where mother tongue does not answer both needs, the people must inevitably become bilingual; but however fluent they may succeed in being in the foreign speech, its words can never feel to them as their native words. He may bargain in the other, or pass examinations in it, but he will pray in his home speech. If you wish to reach his heart you will address him in that language.

Hierdie waarheid is beslis gesnap deur die eerste sendelinge vanuit Europa in Suid-Afrika. Bybelvertalings is gedoen deur sendelinge wat eers die taal van die mense wat deur hulle bedien is aangeleer het, die Bybel vertaal, en daarna begin versprei.

Die verdere ontwikkeling van vertaalwerk in Suider-Afrika het inderdaad verloop soos deur Fenn opgesom. Hierdie waarneming en gepaardgaande standpunt word bewys vanuit die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap se siening aangaande vertalings van die Bybel. Die Genootskap het die sendelinge wat plaaslik werksaam was, beskou as die hoofagente ten opsigte van vertalings. Hierdie vertalers is dan van tyd tot tyd finansiële ondersteun ten einde hulle toe te laat om voltyd met die vertalingswerk voort te gaan. Hierdie is 'n praktyk wat deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika voortgesit is.

Daar is ook 'n ander benadering in verband met die doen van vertaalwerk. Van die Europese Bybelgenootskappe lei hulle eie vertalers op wat saam met die sendelinge werk en vertalings voorberei. Een so 'n Bybelgenootskap is die Nederlandse Bybelgenootskap. Alle Bybelgenootskappe het egter personeel in hulle Hoofkantore om die vertalingsprojekte te monitor en toe te sien dat projekte afgehandel word.

Professor BB Keet skryf aangaande probleme rondom vertaalwerk die volgende:

Vertaalwerk is altyd moeilike werk; nie alleen moet die vertaler op die hoogte wees van die taal waaruit hy vertaal nie (brontaal), maar ook van die taal waarin hy vertaal (ontvangertaal). Bybelvertaling is dubbel moeilik omdat die tale waaruit vertaal word, nie meer gepraat word nie; dit word dus onmoontlik om deur die lewende taalgebruik kontrole uit te oefen – hier kan alleen deur deeglike studie van die ou tale gesorg word dat, sover moontlik, die regte betekenis aan woorde en uitdrukkings gegee word.

Om nog 'n ander rede egter is Bybelvertaling moeilik, naamlik dat in die Bybel kennis gemaak word met tradisie en gedagte-wêreld wat enig in sy soort is; dáár word toestande beskrywe en begrippe gebruik wat 'n buitengewone karakter dra. Dikwels, veral wanneer vertalings in primitiewe tale gemaak word, moet splinternuwe woorde en uitdrukkings geskep word, omdat die taal sulke begrippe nie het nie (Keet, in Oberholster 1958:89).

Fenn is myns insiens korrek in sy opsomming van die uitdagings ten opsigte van vertalings as hy opmerk en baie sterk die siening van prof BB Keet deel as hy skryf:

The task of translation is initially difficult, and it is never finished. Language is not static and men's knowledge of a foreign tongue is never complete. Even the most established versions reach a point where they are out of line with current speech (Fenn, in Greenslade 1963:397).

Dit is die fondament, na my mening, waarop die verantwoordelikheid van Bybelgenootskappe berus om voort te gaan met ortografiese hersienings van die Bybels en ander publikasies asook om hervertalings van die Bybel aan te pak.

Smit in die boek God het laat Groei haal dr Zwemer aan wat die Bybelgenootskap beskou het as die spilpunt waaromheen die ganse Protestantse Sending draai. Hy maak verder die opmerking dat sendingwerk sonder Bybelverspreiding haas onmoontlik is, dan is Bybelverspreiding sonder Bybelvertaling heeltemal ondenkbaar (Smit 1970:189).

4.8 Die geskiedenis van Bybelvertalings in Suider-Afrika

Ten einde die kerke en christelike gemeenskap in Suid-Afrika in staat te stel om sy missionêre roeping te volvoer, moes die Bybel in die inheemse tale van Suid-Afrika vertaal word. Soos alreeds aangetoon is, is die doen van sending die taak van die kerk, en by implikasie van gelowiges. Die Bybelgenootskap is in hierdie proses 'n baie belangrike medewerker in die sin dat die Bybelgenootskap die Woord in die tale van die sprekers beskikbaar stel.

Suid-Afrika is 'n land met elf amptelike landstale. Van hierdie elf tale is nege Afrika tale uit die Bantogroep, elk met verskillende dialekte. Die twee ander tale is Engels en Afrikaans. Vier van die tale uit die Bantogroep is Nguni, dit is Zulu, Xhosa, Swati en Suid-Ndebele. Drie tale kom uit die Sotho groepering, naamlik Suid-Sotho, Noord-Sotho en Tswana, en dan is daar nog Tsonga en Venda.

Die proses om die Bybel in die tale soos bo genoem te vertaal, was nie altyd so maklik nie. Aanvanklik het sendelinge begin om die Bybel letterlik te vertaal, dit is

woord vir woord en struktuur- vir struktuurvertaling. Hermanson skryf aangaande hierdie eerste pogings ten opsigte van vertaalwerk:

In preparation for their work, missionaries studied Hebrew, Greek and Latin. Translation theory was not well developed and so when they came to translate they did so with formal equivalence, in the same way as they had been taught to translate the Classics, matching word for word and structure for structure wherever possible (Hermanson 1999a:3).

Fenn meld dat vertalers wat bedrewe is in die grondtale Grieks en Hebreeus, daarvan gebruik gemaak het in hulle vertalingspoging, maar dit was en is nie as enigste verwysingsbron gebruik nie. Die bekende Authorised Version, die King James Version, asook die Nederlandse Statebybel of Statevertaling (Statenbijbel) en die Duitse vertaling van Luther is ruim deur vertalers in Suid-Afrika gebruik. Die taalagtergrond van die sendelinge uit Europese lande wat as Bybelvertalers opgetree het, het verder 'n bepalende rol gespeel in watter Bybels en ander hulpmiddele gebruik is.

Die vertalingsmetodiek het deur die jare gegroei en verandering ondergaan en tans word die dinamies/funksionele-ekwivalente vertalingsmetodiek gevolg. Bybels wat volgens hierdie metodiek vertaal is, en deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika gepubliseer is, is onder andere die volgende : Afrikaanse Bybel (1983), Zulu Nuwe Testament en Psalms (1986), Suid-Ndebele Nuwe Testament en seleksie van Psalms (1986-eerste vertaling), Suid-Sotho in die Lesotho asook Suid-Afrikaanse ortografie (1989), Tsonga Bybel (1989), Xhosa Bybel (1996), Swati Bybel (1997 – die eerste vertaling) asook die Venda Bybel (1998). Die Noord-Sotho vertaling, wat hopelik in die loop van 2000 gepubliseer gaan word, volg ook hierdie vertalingsmetodiek (Vir 'n oorsig sien Hermanson 1999a:7).

Op die terrein van vertaling het veral dr E Nida, vertalingskonsultant en kenner verbonde aan die Wêreldbond van Bybelgenootskappe, 'n leidende rol gespeel en is talle vertalers in Suid-Afrika in bogenoemde vertalingsmetodiek opgelei. Nida (1980:97) se uitgangspunt ten opsigte van vertalings was deur die jare dat vertalings betekenisvol, akkuraat en van hoogstaande kwaliteit moet wees. Vertalings moet

betekenisvol wees sodat mense kan verstaan wat hulle lees. Verder moet vertalings akkuraat wees deur getrou te wees aan die mees oorspronklike en beste Hebreeuse en Griekse tekste wat beskikbaar is. Kwaliteit van vertalings is ononderhandelbaar en daarom moet daar erns gemaak word om die volle reikwydte van taal te gebruik.

Vertalings binne Suid-Afrika het nie noodwendig altyd aan Nida se standarde voldoen nie, wat veral sigbaar sal word vanuit die geweldige baie hervortalings wat deur die jare in die inheemse tale gedoen is. Wat egter duidelik navore kom is dat die vertalingsgeskiedenis in Suid-Afrika 'n definitiewe patroon gevolg het. Hierdie patroon is duidelik sigbaar en is dieselfde as wat Fenn opgemerk het. Vertalings het die pad gestap van eers 'n enkele boek wat gepubliseer is, daarna die Nuwe Testament en gewoonlik heelwat later die hele Bybel. Daar is in al die tale heelwat hervortalings en hersienings gedoen.

Smit het in die boek God het laat groei die aanvanklike vertalingsgeskiedenis baie deeglik bespreek. Ek sal nou 'n oorsigtelike beeld gee van hoe die vertalingsproses verloop het ten opsigte van al die amptelike tale, behalwe Engels. Engelse Bybels word onder kopiereg van die buiteland gedruk. Alle inligting aangaande publikasies sedert 1970 is afkomstig uit die Argief van die Bybelgenootskap te Kaapstad.

Hier volg 'n oorsigtelike bespreking van die vertalings met die datums waarop vertalings amptelik in druk verskyn het. Daar sal van tyd tot tyd opmerkings gemaak word aangaande die vertalers en spesifieke probleme wat ontstaan het met vertalings. Daar is gepoog om die vertalers met hulle kerklike en genootskaplike affiliasie sover moontlik te identifiseer. Hierdie gegewens sal juis die rol van die sendelinge in die vertalingsproses onderstreep.

4.8.1 Tswana

Tswana bestaan uit verskeie dialekte. Hierdie feit word erken deurdat daar twee verskillende Bybelvertalings in Tswana bestaan. Omdat die vertaling van die Bybel in hierdie taal deur die jare so 'n geweldige groot rol gespeel het, word albei hierdie vertalings se ontwikkelingsgeskiedenis bespreek.

In Suid-Afrika is daar volgens die bevolkingsensus van 1996 ongeveer 3,3 miljoen mense wat Tswana aandui as hulle huistaal. Gemeet teen die globale prentjie van Suid-Afrika is dit 8,2 % van die bevolking wat Tswana as huistaal besig. Die grootste konsentrasie van Tswanasprekers word in die Noordwes Provinsie aangetref, meer as 2,2 miljoen mense (Census in Brief 1998:10-15).

4.8.1.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Tswana Bybelvertaling

- 1830 – Die vertaling van die evangelie van Lukas verskyn. Hierdie vertaling is deur Robert Moffat (1795-1883), verbonde aan die Londense Sendinggenootskap gedoen. Hierdie vertaling is op Kuruman gedoen, maar te Kaapstad gedruk by die “Government Printing Office”.

Hierdie eerste grootse poging beskryf Gerdener aandoenlik as hy sê:

In 1830 het Moffat en sy vrou (Mary) die lang reis onderneem en wel om sekere dele van die Heilige Skrif, wat die sendeling vertaal het, te laat druk. Teleurstelling het op hom gewag omdat sowel goeie drukkers asook die nodige letters destyds nog skaars was in Kaapstad, en geen drukkerij kon gevind word om selfs die evangelie van Lukas en ’n klein gesangboekie se druk te onderneem nie. Gelukkig het die goewerneur hom ontferm en die Regeringsdrukkerij met die onderneming belas. Intussen het dr John Philip ’n klein drukpers aan die Sending in Betsjoeanaland geskenk wat met heelwat moeite vervoer is en vir baie jare nuttige dienste aldaar bewys het (Gerdener 1941:44).

Hierdie was die eerste Bybelvertaling wat ooit in ’n inheemse taal van Suid-Afrika gedoen en gepubliseer is. Van hierdie monumentale poging van Robert Moffat en daarmee saam die opoffering skryf Gerdener soos volg:

Hy het hom van die begin af met mening toegelê op die moeilike taalstudie. Dit was geen maklike taak nie, omdat ’n grammatika in daardie dae nie bestaan het nie, ’n goeie tolk nie te kry was en die tyd en stilte ontbreek het (Gerdener 1941:42).

Peters ego hierdie gevoel as hy baie jare na Gerdener soos volg skryf:

In 1816 Robert Moffat arrived in South-Africa, and without books, or an experienced teacher, set himself to learn the Tlhaping dialect of the Tswana language. By 1826 Robert Moffat had produced a spelling book and catechism (Peters 1982:xxi).

Sy waardering vir die werk van Moffat word nouliks weggesteek as hy soos volg berig:

In the history of translation of the Holy Scriptures into the various languages of the Bantu-speaking peoples the memorable achievements of Robert Moffat will never be forgotten. Not only was the Gospel according to saint Luke the first book of the Bible in any Bantu language, but the first complete Bible in a Bantu language of southern Africa was printed by a simple hand-press operated by missionaries, turned printers, in the historical mission at Kuruman (Peters 1982:xxii).

- 1840 - Die Nuwe Testament verskyn en is ook vertaal deur R Moffat.
- 1853 - Die eerste gedeelte van die Ou Testament verskyn. Genesis tot 2 Konings. R Moffat voltooi hierdie eerste gedeelte van die Ou Testament.
- 1857 - Die tweede gedeelte van die Ou Testament verskyn. William Ashton, 'n kollega verbonde aan die Londense Sendinggenootskap, was behulpsaam met die vertaling. Die volledige Bybel was dus nou beskikbaar, maar in twee bande. Hierdie monumentale werk kan gesien word as 'n keerpunt in die werksaamhede van sendelinge onder die Tswanas. Robert Moffat beleef die eindproduk van die taak wat hy op sy skouers geneem het met die verskyning van die hele Bybel in Tswana.
- 1872 - Die Bybel in een volume verskyn die eerste maal. Dit was 'n herdruk van die Bybel wat in 1857 verskyn het.
- 1908 - Herdruk verskyn met eerw AJ Wookey verbonde aan die Londense Sendinggenootskap as die eindredakteur. In hierdie poging was hy deur lede van

die plaaslike Tswanasprekende bevolking bygestaan en hierdie hervertaling is deur Britse en Buitelandse Bybelgenootskap (BBBG) uitgegee. Hierdie vertaling is vandag nog in gebruik, weliswaar was daar ortografiese veranderinge aangebring, maar die vertaling van die Bybel word nog met groot seën in die noordelike dele van die Noordwes Provinsie en in Botswana gelees.

- 1992 - Die hersiene uitgawe van die 1908-vertaling verskyn met 'n nuwe ortografie. Hierdie werk is gedoen deur rev JD Jones (UCC of SA) saam met mnr M Marolong en Z Matumo asook mev M Johnson en dr JL Reyneke (NG Kerk).

In totaal was daar 30 vertalings, hervertalings en herdrukke van die Bybel en Bybelgedeeltes en Nuwe Testamente sedert 1826 tot 1970 (Coldham II 1966:694-701).

Peters som hierdie pad wat die Tswana Bybel gevolg het soos volg op:

Before the close of the nineteenth century a number of revised versions of the Tswana Bible had made their appearance, notably in the years 1877 (Roger Price and John Brown), 1890 (John Mackenzie), and 1894 (The New Testament revision by Roger Price). In 1855 William Crisp's Rolong edition of the Gospels and Acts had been printed at the Wesleyan Mission Press at Thaba 'Nchu, and in 1894 his new Testament was published in London. The "Wookey Bible" (Alfred John Wookey) was published in 1908, the result of many years' work (Peters 1982:xxii).

Inderdaad sal die pad wat Moffat as pioniersending en vertaler gestap het nooit uit die annale van die geskiedenis van ons land kan verdwyn nie.

4.8.2 Sentraal Tswana (Setswana)

Die Tswana sprekendes in die Noordwes Provinsie versoek 'n Bybelvertaling wat eie is aan die taal soos dit in Suid-Afrika gepraat word. 'n Eie vertaling vir gebruik in

Suid-Afrika word 'n noodsaaklikheid en hierdie projek word uiteindelik aangepak om aan hierdie behoefte te voldoen.

4.8.2.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Setswana Bybelvertaling

- 1942 - Die evangelie van Mattheus verskyn in Setswana. Dit is voorberei deur pastors Ferdinand Jenson, Hermann Wenhold, Rudolph Tonsing, E Penzhorn en C Meyer, almal verbonde aan die Hermannsburgse Sendinggenootskap, asook di G Stegmann en JL Reyneke (NG Kerk), Johannes Baumbach en Ernst Müller van die Berlynse Sendinggenootskap en HH Firkins en die volgende moedertaalsprekers mnre N Motshumi, J Mess en Koos Segale.
- 1957 - Die Nuwe Testament en Psalms verskyn onder die redaksie van pastor H Pfitzinger, maar die voorsitter van die vertalingskommissie was pastor O Brümmerhoff, ook verbonde aan die Hermannsburgse Sendinggenootskap (Coldham II 1966:692).
- 1970 - Die Setswana Bybel verskyn sewe jaar nadat die projek alreeds in 1963 voltooi is. Hierdie projek staan onder leiding van pastor O Brümmerhoff wat opgetree het as voorsitter van die vertalingskommissie.
- 1987 - Hersiene uitgawe van die Nuwe Testament verskyn. Pastor H Pfitzinger het die ortografie hersien en pastor H Dehnke het die manuskrip geproeflees. Sendelinge verbonde aan die Hermannsburgse Sendinggenootskap het inderdaad hulle merk in Suid-Afrika gelaat (Reyneke 1987:Ongepubliseerde tikskrif).

Ten opsigte van hierdie taal is die hersiene uitgawe van die Nuwe Testament die laaste werk wat gedoen is in terme van hervertalings.

4.8.3 Xhosa (isiXhosa)

Die meeste Xhosasprekendes, meer as 5,2 miljoen, word in die Oos-Kaap Provinsie aangetref. Onder hierdie groep is daar heelwat verskillende dialekte, maar ongeveer 7,1 miljoen mense, ongeveer 17,9 % van die bevolking, noem Xhosa hulle huistaal.

Naas die Oos-Kaap is die grootste konsentrasie van Xhosaspreekendes in die Wes-Kaap en in Gauteng Provinsie te vinde (Census in Brief 1998:10-15).

4.8.3.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Xhosa Bybelvertaling

- 1833 - Die evangelie volgens Lukas verskyn en die vertaling is hoofsaaklik deur William B Boyce gedoen, bygestaan deur William Shaw en WJ Shrewsbury, almal verbonde aan die Wesleyaanse Sendinggenootskap. Hierdie eerste vertaling word in Grahamstad gedruk. Die BBBG op versoek van die sendelinge besluit om hulle in die druk van 'n 1000 kopieë behulpsaam te wees, maar daar kom niks van nie, aangesien een van die betrokkenes by die administratiewe proses, ene mnr Greenfield van die BBBG in Engeland skielik sterf (Smit 1970:202).
- 1846 - Die Nuwe Testament verskyn. Die medewerkers of medevertalers was: eerwds HH Dugmore, William J. Davis, beide van die Wesleyaanse Sendinggenootskap, asook eerw CW Posselt, verbonde aan die Berlynse Sendinggenootskap. Eerwds JL Döhne en JC Warner het meegewerk aan die vertaling. Die werk begin in 1842 en word in 1846 afgehandel. Dit is op die sendingperse te Fort Peddie en Newton Dale gedruk (Coldham II 1966:732).
- 1859 - Die Ou Testament verskyn volledig. Hiervan skryf Coldham:

The Old Testament, composed of the four instalments published in 1857-1859, now bound in two volumes, with fresh titles (dated 1859), half-titles, list of books and list of errata. The BFBS (British and Foreign Bible Society) contributed £125 towards the cost of the binding (Coldham II 1966:734).

Daar is egter ook kopieë wat in enkelband gebind was. Die Wesleyaanse Sendinggenootskap het hierdie Bybel uitgegee en dit is soos vorige publikasies op die Sendingpers te Mount Coke gedruk.

- 1864 - Die volledige hersiene Bybel in Xhosa verskyn. Hierdie hersiening sou 'n kontroversiële vertaling word wat nie so geredelik deur mede-sendelinge en

sekere seksies van die Xhosageenskap aanvaar nie, alhoewel dit 'n vertaling was wat geskryf is in die spreektaal van die mense. Coldham skryf:

The Bible, a complete revision prepared by rev JW Appleyard (Wesleyan Missionary Society) who gives the date as 1860 – 64. The publication of this edition considerably reduced the selling-price of the Scriptures (Coldham II 1966:737).

- 1870 - The Bible of 1864, which came to be known as “Appleyard’s Version”, met with much criticism, and for a time it seemed likely that rival translations would be prepared. In September 1868, however, at the suggestion of BFBS, a Board of Revisers, representing the various Missions concerned, was appointed to revise the existing version. This Board consisted of the following representatives: HR Woodrooffe (SPG), JW Appleyard (WMS), Charles Brownlee (LMS), B Ross (Free Church of Scotland), Tiyo Soga (UPCSM), A Kropf (BMS), and H Meyer (Moravian Missionary Society). After a time JW Appleyard and H Woodrooffe resigned. The Board met for the first time in April 1869, to revise the New Testament. In 1870 this tentative edition of St Matthew, revised by the Board was printed at Mount Coke. The BFBS contributed towards the expense of preparing and publishing this as well as some other editions (Coldham II 1966:739).
- 1889 - Hersiene uitgawe van die Bybel waaraan in 1869 begin werk is word eers in 1889 deur die BBBG uitgegee. Die hersieningskomitee van hierdie vertaling was eensgesind en veral eerwds A Kropf, B Ross en T Chalmers verbonde aan die United Presbyterian Mission het groot insette gelewer (Coldham II 1966:742). Hierdie vertaling was 'n volledige hersiening van die Xhosa Bybel.

Hierdie vertaling het egter ook onder kritiek van sendelinge deurgeloop, maar daar is tog voortgegaan om die Appleyardvertaling te druk, veral omdat dit deur sommige van die sendelinge versoek is. Van hierdie ongelukkigheid skryf Peters soos volg:

In 1896 the SA Wesleyan Missionary Conference requested the British and Foreign Bible Society to reprint Appleyard’s version on the grounds that the

version of 1888/9 represented the Gaika dialect and contained words and phrases which were distasteful to the Fingoes, Tembu and Pondo (Peters 1992:xvii).

Nadat hierdie hersiene uitgawe van die Bybel in 1889 verskyn het, was daar deur die jare verskeie hersienings wat genoodsaak is deur nuwe ortografieë en 'n taal wat dinamies gegroei en ontwikkel het.

- 1975 – Weer eens 'n hersiene uitgawe van die Xhosa Bybel sien die lig. Dit bring die aantal hersiene uitgawes van die volledige Xhosa Bybel vanaf 1864 tot en met 1975 op 7 te staan.
- 1996 – 'n Nuwe Xhosavertaling verskyn. As vertalers van hierdie projek het opgetree: ds JC Oosthuizen (NG Kerk) as projekkoördineerder, saam met rev ZW Nkuhlu (Baptiste Kerk), rev EH Dike (Anglikaanse Kerk). Hulle is bygestaan deur mnr H Nabe (Metodiste Kerk), ds BF Mbenenge (NG Kerk in Afrika) en prof DH Odendaal (NG Kerk). Hierdie was 'n wonderlike dag omdat die Bybel nou beskikbaar is in moderne Xhosa en veral word die Bybel nou toeganklik vir die jonger en nuwe geslag van Bybellesers wat 'n nuwe taal praat.

Peters onderstreep die geweldige groot rol wat sendelinge in die geskiedenis van die Oos-Kaap gespeel het. Hy skryf:

the largest contribution to the provision of literature for the people of the eastern Cape was made by the missionaries. In order to spread the gospel they had to learn the language of the people concerned; determine a writing system for the languages; and provide schooling and suitable reading matters by the translation of the Scriptures, catechisms, tracts, hymns, school books, etc. (Peters 1992:xvii).

Hierdie siening van Peters is nie net ten opsigte van die Xhosataal geldig nie, maar die patroon van literatuurvoorsiening deur sendelinge was die norm ten opsigte van die ander tale. Pioniersendelinge het inderdaad gesorg vir die vestiging van die literêre tradisie van al die inheemse tale van Suid-Afrika.

4.8.4 Suid-Sotho (Sesotho)

Die grootste konsentrasie van Sothosprekendes word in die Vrystaat aangetref waar meer as 1,6 miljoen mense aantoon dat hulle Sotho as huistaal gebruik, terwyl daar ongeveer 1 miljoen mense in Gauteng Provinsie Sotho by hulle huise praat. In Suid-Afrika is daar ongeveer 3,1 miljoen mense wat Sotho tuis gebruik en dit verteenwoordig ongeveer 7,7 % van die bevolking samestelling in Suid-Afrika (Census in Brief 1998:10-15). Die Suid-Sothovertaling se ortografie is aangepas om die vertaling toeganklik te maak vir die inwoners van Lesotho wat 'n eiesoortige ortografie gebruik.

4.8.4.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Suid-Sotho Bybelvertaling

- 1839 - Die Evangelies van Markus en Johannes verskyn. As vertalers het onderskeidelik eerwds Eugène Casalis en Samuel Rolland, beide verbonde aan die PEMS, opgetree.
- 1855 - Nuwe Testament verskyn met E Casalis en S Rolland wat as vertalers hierdie projek voltooi. Hierdie kopie van die Nuwe Testament word by Berseba naby Smithfield gedruk.
- 1881 - Die volledige Bybel verskyn. As vertalers het Adolphe Mabile, DF Ellenberger en D de Verlin (miskien ook H Dieterlin, maar daar is onsekerheid aangaande sy rol) opgetree. By hierdie projek was die BBBG direk betrokke. Smit skryf van hierdie groot werk:

Die verskyning van die eerste volledige Sotho-Bybel in 1881 was 'n heugelike gebeurtenis, die bekroning van meer as 40 jaar (1839-'81) van toegewyde arbeid! Vanweë die destydse Basoeto-opstand teen ontwapening, kon die Bybel egter eers in September 1883 deur die Basoeto's feestelik in ontvangs geneem word (Smit 1970:210).

- 1909 - Nuwe vertaling van die Bybel verskyn. Die vertalers was eerwds Louis Mabile en C Christeller, albei van hierdie vertalers was verbonde aan die PEMS.
- 1961 - Nog 'n hersiene uitgawe verskyn van die 1909-vertaling, maar in 'n nuwe ortografie (Coldham II 1966:609-616).
- 1985 – 'n Nuwe Vertaling van die Bybel verskyn. Die finale redaksionele komitee het bestaan uit: dr AA Odendaal (NG Kerk) wat as projekkoördineerder opgetree het, met die volgende moedertaalsprekers: mnre BM Khaketla (Anglikaanse Kerk), EM Thakhodi (Lesotho Evangelical Church), ds M Mopeli en Biskop IM Phakoe (Reyneke September 1983:Ongepubliseerde tikskrif).

4.8.5 Zulu (isiZulu)

Hierdie taalgroepering is wyd oor Suid-Afrika verspreid. Die grootste konsentrasie wat aangedui het dat hulle Zulu as huistaal gebruik, word in KwaZulu Natal aangetref, naamlik 6,6 miljoen mense. Gauteng Provinsie met 'n raps meer as 1,5 miljoen mense en Mpumalanga is die provinsies waar groot getalle mense aangetref word wat Zulu as voertaal in die huise gebruik. Daar is globaal 9,2 miljoen mense wat Zulu in die huis gebruik wat weer 22,9 % van die bevolking uitmaak. Binne die globale beeld van Suid-Afrika is dit die grootste enkele taalgroepering (Census in Brief 1998:10-15).

4.8.5.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Zulu Bybelvertaling

- 1846 - Die eerste seleksies van Genesis word gedruk. Eerw Newton Adams, American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM), tree as hoofvertaler op en hy word bygestaan deur George Champion, Lewis Grant en JC Bryant, almal verbonde aan dieselfde Sendinggenootskap.
- 1848 - Mattheus verskyn as eerste volledige Bybelboek in Zulu. Eerw George Champion, (ABCFM) tree as vertaler op en hierdie eerste vertaling word deur eerw Newton Adams nagesien.

- 1865 - Die Nuwe Testament verskyn met die sendelinge verbonde aan die ABCFM as vertalers. Die ABS (American Bible Society) betaal vir die drukproses en die Hulpvereniging van die BBBG dra by tot die bindkoste van die Nuwe Testament.
- 1883 - Die Bybel verskyn. Hierdie vertaling is deur ongeveer twintig vertalers gedoen, en die hele Bybel is nagesien en versorg deur eerw SC Pixley. Al die medewerkers aan die vertaling van die Bybel was verbonde aan die ABCFM.
- 1893 - Hersiene uitgawe verskyn. Hierdie Bybel is tans nog in gebruik en is in druk. Met die oorspronklike drukproses het die ondenkbare gebeur deurdat 2 Samuel 18:24-33 in die oorspronklike teks uitgelaat is. Om hierdie fout te herstel, is die aantal verse ingevoeg na Maleagi met 'n verwysing om die leser daarop te wys om die verse wat weggelaat is te gaan opspoor na Maleagi. Aangesien die vertaling van die Bybel nog steeds in aanvraag is, en daarom nog in druk is, en dit verder 'n faksimilee is van daardie vertaling van 1893, word hierdie fout nog net so herdruk.
- 1922 – 'n Nuwe vertaling Nuwe Testament verskyn. Hierdie vertaling is voorberei deur sendelinge wat verbonde was aan die Hermannsburgse Sendinggenootskap. Hierdie sendelinge was ontevrede met die vertaling wat in 1917 deur eerw JD Taylor van die ABCFM gedoen is en volgens die Duitsers was daar onakuraathede en die ortografie was nie korrek nie. Daarom dan dat hulle voortgaan om 'n eie vertaling die lig te laat sien.
- 1959 – 'n Nuwe Vertaling van die Bybel verskyn wat deur die BBBG voorsien en uitgegee word. Deken O Sarndal verbonde aan die Sweedse Sendinggenootskap tree op as koördineerder van hierdie projek (Coldham II 1966:771-784).
- 1975 - Die vertalingspan vir die vertaling van die Nuwe Testament word saamgestel met eerw Nils Joëlson (Swedish Lutheran Mission) as projekkoördineerder met eerw Ernest HB Mkize (Anglikaanse Kerk) en mnr Bethuel Ndelu (Evangelical Lutheran Church of South Africa (ELCSA) - South Eastern Region) as moedertaalsprekers.

- 1984 - Die Nuwe Testament verskyn met Deken Joëlson as projekkoördineerder van die vertaalspan saam met mnre DT Maseko en K Magubane as moedertaalsprekers. Met die publikasie van die Nuwe Testament het hierdie vertaalspan die projek afgehandel. Hierdie projek was uitsluitlik 'n projek van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika (Reyneke 1983:Ongepubliseerde tikskrif).

4.8.6 Tsonga (Xitsonga)

Van die meer as 1,7 miljoen mense wat aantoon dat Tsonga hulle huistaal is, word die grootste konsentrasie in die Noordelike Provinsie aangetref, naamlik 1,1 miljoen en in Gauteng Provinsie meer as 382 000. Die Tsongaspreekendes verteenwoordig ongeveer 4,4 % van die taalspektrum in Suid-Afrika (Census in Brief 1998:10-15). Hierdie vertaling word ook met groot vrug gebruik deur die Tsongaspreekende mense in die suide van Mosambiek, aangrensend aan die Noordelike-en Mpumalanga Provinsies.

4.8.6.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Tsonga Bybelvertaling

- 1883 – 'n Skrifseleksie verskyn. Ernest Creux en Paul Berthoud tree as vertalers op. Beide hierdie sendelinge was verbonde aan die Frans-Switserse Sendinggenootskap
- 1892 – Lukas en Handelingte verskyn. Dit is merendeels die werk van die broers Paul en Henri Berthoud, en hulle is bygestaan deur A Jacques, ook van die Frans-Switserse Sendinggenootskap.
- 1894 – Die Nuwe Testament verskyn twee jaar later as die voortgaande handewerk van Paul en Henri Berthoud asook A Jacques.
- 1907 – Die volledige Bybel verskyn as die eindproduk van sendelinge se visie en ywer en hierdie vertaling word versorg deur eerw E Thomas, van die Frans-

Switserse Sendinggenootskap en word gedruk in Lausanne, Switzerland, maar is uitgegee deur die BBBG.

- 1917 – Hersiene uitgawe verskyn, voorberei deur eerw Abel de Meuron.
- 1929 – Hersiene uitgawe verskyn en is voorberei deur René Cuenod, in samewerking met sy vrou, Marguerite en Joseph Mawelele as moedertaalspreker (Coldham II 1966:685-688).
- 1989 – Die nuwe vertaling Tsonga Bybel verskyn. As projekkoördineerder tree dr TR Schneider van die Switserse Sendinggenootskap op met ds SD Maluleke (NG Kerk in Afrika), mnr MJ Makuvela, dr DC Marivate (Switserse Sendinggenootskap) en mev AK Manyike.

Bill maak 'n evaluering van die werke wat in Tsonga gedoen is deur die jare en dan vat hy die literêre arbeid soos volg saam:

The total output of Tsonga publications up to the end of what we have called “the missionary era” was some 70 titles, a tribute to the zeal and dedication, not only of the Swiss missionaries, but of others also, from other societies and churches, who faced severe hardships, difficult climatic conditions, isolation, inter-tribal and inter-racial conflicts, and personal tragedy in the fulfilment of their calling to bring salvation, education and health to the Tsonga people of the Transvaal and Mozambique (Bill 1983:15).

4.8.7 Noord-Sotho (Sepedi)

Hierdie amptelike landstaal staan in die volksmond bekend as Noord-Sotho. Die Bybelgenootskap gebruik hierdie term, maar amptelik staan dit bekend as Sepedi, terwyl dit aan die Sotho groep van tale verwant is. In Suid-Afrika gebruik 9,2 % van die mense Noord-Sotho as huistaal. Dit verteenwoordig meer as 3,6 miljoen mense en hiervan is meer as 2,5 miljoen woonagtig in die Noordelike Provinsie terwyl meer as 688 000 mense in Gauteng Provinsie, Noord-Sotho as huistaal gebruik (Census in Brief 1998:10-15).

4.8.7.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Noord-Sotho Bybelvertaling

- 1890 – Die Nuwe Testament verskyn. Pastor JFC Knothe verbonde aan die Berlynse Evangeliese Sendinggenootskap (BES) pak hierdie groot taak aan, maar hy maak gebruik van die insette van ander sendelinge en moedertaalsprekers.
- 1904 – Die volledige Bybel verskyn onder redaksie van pastor RF Gustav Trümpelmann, ook verbonde aan die Berlynse Evangeliese Sendinggenootskap. Hy het die werk voltooi wat deur pastor Knothe begin is, maar wat die projek nie kon afhandel nie aangesien hy in 1892 sterf.
- 1951 – 'n Hersiene uitgawe van die Bybel met 'n nuwe ortografie verskyn. Pastor PE Schwellnus van die Berlynse Evangeliese Sendinggenootskap tree op as eindredakteur (Coldham II 1966:554–556).
- 1973 – Die Nuwe Testament verskyn as 'n hersiening in standaardortografie. As vertalers tree op Biskop PG Pakendorf, pastore R Hagens, P Sandner, W Johannsmeier, ds JM Louw (sr), mnr TJ Kriel, ds EM Phathudi, mnr M Rakoma, mnr EM Ramaila en ander medewerkers wat nie by name genoem word nie (Reyneke 1979:Ongepubliseerde tikskrif).
- 1975 – Die nuwe vertalingspan vir 'n nuwe vertaling word saamgestel met ds JM Louw (jr) as projekkoördineerder en eksegeet. Saam met hom begin ds PM Mamobogo en mnr SJ Mabitje as voltydse vertalers. Huidig is Vader M Teffo (Rooms Katolieke Kerk) as moedertaalspreker behulpsaam met die persklaarmaak van die vertaling (Reyneke 1979:Ongepubliseerde tikskrif).

Hierdie vertaling behoort na alle waarskynlikheid vanjaar, 2000, te verskyn.

4.8.8 Venda (Tshivenda)

Hierdie groep wat Venda as huistaal gebruik, is een van die kleiner taalgroeperinge in Suid-Afrika. Slegs 876 000 mense gebruik Venda as huistaal terwyl Venda maar

2,2 % van alle huistaalgebruikers in Suid-Afrika uitmaak. Hierdie huistaalgebruikers word primêr in die Noordelike Provinsie aangetref, ongeveer 757 000, terwyl amper 'n 100 000 mense in Gauteng Provinsie Venda as huistaal gebruik (Census in Brief 1998:10-15).

4.8.8.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Venda Bybelvertaling

- 1920 - Die Evangelies en Handelingte verskyn met eerw PE Schwellnus wat hierdie vertaling hanteer en dit word uitgegee deur die BBBG.
- 1923/25 - Die Nuwe Testament verskyn met eerw PE Schwellnus as vertaler.
- 1936 - Die volledige Bybel verskyn met dr PE Schwellnus as vertaler en eindredakteur (Coldham II 1966:720-721).
- 1998 - Die nuwe vertaling van die Vendavertaling verskyn met die eindredaksie wat bestaan uit prof JA van Rooy (Geref Kerke) as projekkoördineerder met die moedertaalsprekers mnr FC Raulinga (Rooms Katolieke Kerk) en ds AR Mbuwe (Geref Kerke). Daar was egter voor hulle vele medewerkers en persone wat deel gevorm het van die vertaalspan, maar wat om verskeie redes nie die projek kon voltooi nie. Hierdie projek het ongeveer 25 jaar geneem om te voltooi.

4.8.9 Afrikaans

Afrikaans as huistaal word deur meer as 5,8 miljoen mense gebruik, wat ongeveer 14,4 % verteenwoordig van die totale bevolking van Suid-Afrika. Die hoeveelheid mense wat Afrikaans as huistaal gebruik, verteenwoordig die derde grootste groepering binne die bevolkingsamestelling van Suid-Afrika. Die grootste konsentrasie Afrikaanssprekendes kom voor in die Wes-Kaap met meer as 2,3 miljoen mense en in Gauteng Provinsie gebruik net meer as 1,3 miljoen mense Afrikaans as huistaal. Hierdie taalgroepering word verteenwoordig deur die Blankes en die Kleurlinggemeenskappe (Census in Brief 1998:10-15).

Ten spyte daarvan dat Afrikaans 'n baie jong taal is, het dit vinnig gevorder om as 'n Bybeltaal gevestig te raak. Die opmerking van adv JH Conradie, toenmalige Administrateur van Kaapland, in 1933 onderstreep die pad wat Afrikaans as Bybeltaal moes loop toe hy gesê het:

Ons taal het nog nie in al sy dele 'n vaste vorm aangeneem nie en is meer dan die ouere tale aan verandering onderhewig. Die taal van die Bybel sal hiermee rekening moet hou, want dit sou 'n onhoudbare toestand wees dat die kinders in die skole één taalvorm sou leer, en 'n ander in die Bybel sou vind (Smit 1970:231).

Hierdie opmerking van Conradie was 'n korrekte opsomming van die pad vir Bybelvertaling en daarom is daar dadelik na die bekendstelling van die Bybel in 1933 met die hervertaling van die Bybel begin.

4.8.9.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Afrikaanse Bybelvertaling

- 1893 - Die eerste boek in Afrikaans verskyn, naamlik Genesis. Ds SJ du Toit tree op as vertaler. Aangesien Du Toit die grondtale magtig was, word daar uit Hebreeus gewerk met verwysings na tekste uit Hollands, Duits en Engels. Hierdie eerste boek word in die Paarl gedruk.
- 1929 - Die vier Evangelies en Psalms verskyn. Hierdie projek word aangepak onder voorsitterskap van dr JD Kestell en met dr JD du Toit as een van die hoofvertalers.
- 1933 - Die volledige Bybel verskyn met vyf eindvertalers wat optree as die vertalingskommissie, naamlik: dr JD du Toit (Geref Kerke), dr JD Kestell (NG Kerk), dr HC M. Fourie (Hervormde Kerk), prof EE van Rooyen (NG Kerk) en prof BB Keet (NG Kerk).
- 1953 - Hersiene uitgawe van die Bybel verskyn met dieselfde eindredakteurs as in 1933. Van hierdie poging skryf Smit:

In April 1934 het die vertalers in Potchefstroom byeengekom en besluit om met die hersiening te begin. Na verdere byeenkomste is ooreengekom om die werk aan die twee op te dra, tw Totius (dr JD du Toit) vir die Ou en dr BB Keet vir die Nuwe Testament. Aanvanklik is verwag dat die hersiening twee tot drie jaar sou duur. Maar dit sou oplaas 20 jaar in beslag neem. Slegs prof. BB Keet van die oorspronklike vertaalspan sou die bekendstelling van die hervertaling ervaar (Smit 1970:231).

- 1979- Die nuwe vertaling Nuwe Testament verskyn. (Coldham I 1966:4-8).
- 1983 – Die nuwe vertaling van die Bybel verskyn met die volgende persone wat as eindredakteurs optree: proff EP Groenewald (NG Kerk), AH van Zyl (NG Kerk), W Kempen (Hervormde Kerk), JP Oberholzer (Hervormde Kerk), JL Helberg (Geref Kerke) en PA Verhoef (NG Kerk).

Van hierdie vertaling skryf Hermanson:

The Afrikaans translation project operated in that there was a larger Editorial Committee, consisting of academics from the three sister Dutch Reformed Churches, all of whom were proficient in either in Greek or Hebrew and could therefore translate from the original text. Drafts were considered by a larger committee, and after publication a committee met regularly for a number of years to consider suggestions submitted by readers, and to reformulate the translation of certain key words and verses (Hermanson 1999a:4).

- 1998 – Die proefvertaling van Genesis en Markus verskyn. Dit is die eerste druk van die Bybel vir Doves. Die komitee van die ABD (Afrikaanse Bybel vir Doves) bestaan uit prof JP Oberholzer, wat as projekkoördineerder optree. Saam met hom werk mnr E Kleinschmidt, 'n dove, asook dr R Hough, predikant vir doves in Bellville, en mej E Roux, 'n afgetrede Afrikaanse onderwyseres vir Doves.
- 1998 – Die Verwysingsbybel verskyn met die volgende persone wat deel vorm van die Redaksionele Komitee: proff JP Oberholzer, wat as projekkoördineerder

optree, PA Verhoef, JJJ van Rensburg, HC van Zyl en JP Louw. In totaal was daar 57 medewerkers aan hierdie projek (Oberholzer 1998:Ongepubliseerde toespraak).

4.8.10 Swati (siSwati)

Met net meer as 1 miljoen huisgebruikers van die taal, maak dit ongeveer 2,5% van die taalspektrum uit in Suid-Afrika. Die grootste konsentrasie van huistaalsprekers kom in Mpumalanga voor, oor die 834 000 mense. Die tweede grootste hoeveelheid van Swatisprekers word aangetref in die Gauteng Provinsie (Census in Brief 1998:10-15). Swati word verder nie net binne die grense van Suid-Afrika gebruik nie, maar veral dan in Swaziland.

4.8.10.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Swati Bybelvertaling

- 1976 - Markus verskyn met mej Hedwig Eschen (Evangelies Lutherse Kerk) wat optree as projekkoördineerder. Mnr Andreas F Simelane en mej Thandi Maphalala (later mev Zwane), beide lidmate van die Evangeliese Kerk, is as moedertaalsprekers voltyds deel van die vertaalspan.
- 1977 - Nuwe leserseleksies verskyn (Reyneke 1979:Ongepubliseerde tikskrif).
- 1980 - Die Nuwe Testament in Swati verskyn. Die vertaalspan bestaan uit: mej H Eschen as projekkoördineerder, en die moedertaalsprekers mnr AF Simelane en mev T Zwane.
- 1997 - Die volledige Bybel verskyn. Die vertaalspan was dieselfde as met die Nuwe Testament, naamlik: mej H Eschen as projekkoördineerder, mnr AF Simelane en mev T Zwane (Persoonlike onderhoud met Hermanson te Kaapstad, 23 Junie 1999).

4.8.11 Suid-Ndebele (isiNdebele)

Hierdie taal word deur die minste mense in Suid-Afrika as huistaal gebruik. Slegs 587 000 mense gebruik Suid Ndebele as huistaal en dit verteenwoordig 1.5 % van ons land se bevolking. Die grootste konsentrasie huistaalsprekers kom in Mpumalanga voor, ongeveer 346 000 mense terwyl meer as 114 000 mense Suid Ndebele in huise in die Gauteng Provinsie besig (Census in Brief 1998:10-15).

Vir baie jare moes hierdie mense tevrede wees om met Zulu oor die weg te kom aangesien huidig slegs die Nuwe Testament in Suid-Ndebele beskikbaar is.

4.8.11.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van die Suid-Ndebele Bybelvertaling

- 1977 - Markus verskyn. Die vertaalspan bestaan uit rev EA Hermanson (SA Baptiste Sendinggenootskap) as projekkoördineerder en mnr JS Mabena wat meewerk as moedertaalspreker (Reyneke 1979:Ongepubliseerde tikskrif).
- 1987 - Die Nuwe Testament verskyn. As projekkoördineerder tree die veeltalige mej H Eschen op, met mnr JS Mabena (African Orthodox Church) en rev EAS Mtshweni (Anglikaanse Kerk) wat as moedertaalsprekers mede verantwoordelik is vir die vertaling (Persoonlike onderhoud met EA Hermanson te Kaapstad, 23 Junie 1999b).
- 1999 - Die vertaling van die ou Testament word aangepak met prof APB Breytenbach van die Hervormde Kerk as projekkoördineerder. Deel van die vertaalspan is twee moedertaalsprekers, mnr Peter Mabena (Apostoliese Geloofsending) en pastoor David Mahlangu (Internasionale Evangeliese Kerk).

4.9 Buitelandse betrokkenheid

Dat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika 'n groot rol buite ons landsgrense gespeel het, is nie te betwyfel nie. Nie net is daar in ons buurlande, Botswana, Zimbabwe en Mosambiek meegewerk nie, maar was Namibië vir baie jare die verantwoordelikheid

van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Daar is meegewerk aan vertalings, maar daar is ook Bybels vir hulle geproduseer.

Rondom samewerking tussen Bybelgenootskappe binne die Suider-Afrikastreek is dit interessant om daarop te let dat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika die kopiereg hou van die Swati, Tswana (Wookey) en Suid-Sotho (Lesotho Ortografie - LO), maar is gesamentlike uitgewers van die Bybels met die Bybelgenootskappe in daardie lande wat hierdie vertalings gebruik.

Van hierdie medewerking skryf Van der Merwe:

The interlinking and –dependant relationship among the countries and areas of the sub continent together with linguistic, economic and social common denominators dictated proper co-ordination in order to avoid wasteful duplication and confusion especially in the field of Scripture translation and distribution. The Boards overseeing the neighbouring Bible Society operations confirmed through documentation addressed to BSSA in 1971 that they want to remain an integral part and indivisible constituent part of BSSA (Van der Merwe 1996 Ongepubliseerde tikskrif:103).

Tans bestaan daar 'n formele struktuur waarbinne die Bybelgenootskappe binne die Suider-Afrikastreek funksioneer. Dit staan bekend as UBSSAM of United Bible Societies Southern Africa Meeting. Hierdie vergadering vergader jaarliks om interstreek vraagstukke ten opsigte van Bybelgenootskapwerk te bespreek.

Vir die doel van hierdie proefskrif wil ek graag kortliks aandag gee aan die werk wat in Namibië gedoen is, aangesien die Bybelgenootskap direk verantwoordelik was vir hierdie buurland voor onafhanklikheid in 1990. Namibië is 'n land met 'n verskeidenheid van tale, soos wat duidelik sal blyk en daar is hard gewerk om aan al die vertalingsbehoefte te voldoen. Die proses is egter nog nie afgehandel nie, en dit is tans die verantwoordelikheid van die Bybelgenootskap van Namibië.

4.9.1 Hoogtepunte in die vertalingsgeskiedenis van Namibië

Die Bybel of gedeeltes van die Bybel is in die volgende tale vertaal:

4.9.1.1 Herero

- 1849 - Die eerste skrifgedeeltes verskyn. Eerwds CH Hahn en F Rath, beide verbonde aan die Rynse Sendinggenootskap, is betrokke by hierdie eerste poging.
- 1875 - Psalms verskyn. Eerw PH Brincker, Rynse Sendinggenootskapsending hanteer die vertaling en dit word gedruk met geld wat die Suid-Afrikaanse Hulpvereniging voorsien.
- Die Nuwe Testament verskyn en word deur eerw PH Brincker afgehandel in samewerking met eerw Bütner en eerw G Viehe (Biografiese Woordeboek I:124).
- Tussen 1879 verskyn daar drie hersienings van die NT en Psalms, 1912, 1926, 1950 (Coldham II 1966:217-219).
- 1980 - Die Pentateug verskyn. As projekkoördineerder tree Pastor HK Diehl (Lutherse Kerk) op saam met vader Ludwig Katjipu (Rooms Katolieke Kerk) en mnr Theodor Mahua.
- 1987 – Die Herero Bybel verskyn. As projekkoördineerder tree pastor Hans-Karl Diehl op saam met mnr Ludwig Katjipu en mnr Theodor Mahua. Hulle word bygestaan deur mnre W Mureko, Booyesen en vader Kangootui.

4.9.1.2 Nama

- 1831 - Die Evangelies verskyn en dit is vertaal deur Rev JH Schmelen, verbonde aan die Londense Sendinggenootskap en hy is deur sy vrou, wat Namasprekend was, bygestaan.
- 1866 - Die Nuwe Testament verskyn. Eerw JG Krönlein, van die Rynse Sendinggenootskap hanteer hierdie vertaling (Coldham II 1966:445-446).

- 1967 - Die volledige Bybel verskyn. Dr FH Pönnighaus, 'n Rynse sendeling het feitlik man alleen die werk aan hierdie vertaling gedoen. Hy is egter deur eerw JG Krönlein en mnr HS Isaak as moedertaalspreker bygestaan.
- Wat hierdie poging so besonders maak, is dat die Bybel eers 140 jaar nadat die eerste boeke, die Evangelies, verskyn het sy opwagting gemaak het. Verder was hierdie vertaling die lewenstaak van dr Pönnighaus wat dit op 82 jarige ouderdom afgehandel het (Smit 1970:193).

4.9.1.3 Ndonga

- 1886 - Enkele uittreksels uit die Evangelies verskyn.
- 1891 - Mattheus verskyn. Hierdie vertaling word deur eerw M Rautanen, verbonde aan die Finse Sendinggenootskap, voorberei.
- 1903 - Die Nuwe Testament verskyn as uitvloeisel van eerw M Rautanen se baanbrekerswerk met vertaling van die Bybel in Ndonga.
- 1925 – 'n Hersiene uitgawe van die Nuwe Testament verskyn. Die volgende Finse sendelinge werk aan hierdie projek: eerwds M Rautanen, A Hänninen, H Saari, K Petâja en V Alho.
- 1954 - Die volledige Bybel verskyn. Die vertaling is deur eerw M Rautanen gedoen, voorberei vir die pers deur eerw K Björklund in 1929, maar is na hersiening onder die toesig van eerw V Alho uitgegee (Coldham II 1966:457-460).
- 1987 - Nuwe vertaling Bybel verskyn. Die Ou Testament word gedoen deur mnr T Tirronen, pastor E Amaambo en pastor J Amakutuwa. Die Nuwe Testamentvertaling staan onder leiding van mej L Kivelä (Finse Sendinggenootskap), pastor E Amaambo en pastor M. Amadhila.

4.9.1.4 Kwanyama

- 1894 - Lukas verskyn. Eerw PH Brincker verbonde aan die Rynse Sendinggenootskap saam met moedertaalsprekers afkomstig uit die plaaslike bevolking, hanteer hierdie vertaling.
- 1927 - Nuwe Testament en Psalms verskyn. Weer eens is dit eerw PH Brincker, saam met van sy mede-sendelinge wat hierdie vertaling die lig laat sien (Coldham II 1966:316-318).
- 1974 - Die Bybel verskyn. Mej L Kivelä, verbonde aan die Finse Sendinggenootskap, tree op as projekkoördineerder en werk saam met die volgende moedertaalsprekers: pastors J Mufeti, I Whinda en P Heihambo.

4.9.1.5 Kwangali

- 1960 – Lukas verskyn. Mej. T. Jantunen, 'n vroulike Finse sendeling, saam met van die plaaslike moedertaalsprekers, is verantwoordelik vir hierdie vertaling (Coldham I 1966:322).
- 1974 – Die Nuwe Testament verskyn. Mej T Jantunen tree weer eens op as projekkoördineerder en saam met haar werk pastor A Lihongo en mnr E Khudumo as moedertaalsprekers.
- 1987 – Die Bybel verskyn. Pastor Lihongo en mnr Khudumo tree op as hoofvertalers terwyl die manuskrip geproeflees is deur mej T Jantunen.

4.9.1.6 Dhimba

- 1970 - Lukas Evangelie verskyn. Die werk word deur mnr TE Tirronen, ook van die Finse Sendinggenootskap, en J Tjiulja afgehandel.
- 1984 - Johannes Evangelie verskyn. Mnr Johannes Tolu en mej Maria Ndinemawowo doen die vertaalwerk.

4.9.1.7 Kung

Onder die Kung is daar verskeie dialekte wat soos volg geklassifiseer word: Kung (Tsumke), Kung (Gobabis), Kung (Ekoka). Die Kungtaal is van die moeilikste wat aangetref word, aangesien dit bestaan uit 'n klomp tongklappe, en om dit op skrif vas te lê, was 'n fenomenale prestasie na 'n lang toutrekkery. Hierdie taal word dan ook deur die nomadiese volk, die Boesmans gebesig. Dialekte verskil só van mekaar en word volgens die dorpe waar dit aangetref word, geklassifiseer.

4.9.1.7.1 Kung (Tsumke)

- 1974 – Die Nuwe Testament verskyn. Hierdie werk is 'n monumentale werk aangesien die publikasie verskyn as 'n multiglot bestaande uit Kung, Duits, Engels en Afrikaans. Verder is die teks as 'n interliniêre teks aangebied met Engels. Die werk is gedoen deur ds FH Weich, op daardie stadium verbonde aan die NG Kerk.
- 1981 - Nuwe Lesergedeeltes verskyn.

4.9.1.7.2 Kung (Gobabis)

- 1980 – 'n Nuwe Leserreeks verskyn. Die werk word deur ds PJWS van der Westhuizen (Geref Kerke) en mnr AS Abuse afgehandel. Die hele Bybel is reeds vertaal – nie gedruk nie, maar op band en elektronies beskikbaar.

4.9.1.7.3 Kung (Ekoka)

- 1976 – 'n Nuwe Leserreeks verskyn. Dit is die werk van juf T Heikkinen asook mnre Nghikefelwa en Junias Haixuxwa, wat haar as moedertaalsprekers bygestaan het.
- 1980 - Lukas Evangelie verskyn. Die werk word deur juf Terttu Heikkinen en mev K Mbaba en mnr J Haixuxwa gedoen.

4.9.1.8 #'Akhoe

- 1975 - Nuwe Leserreeks verskyn asook Psalm 100. Mej Terttu Heikkinen, 'n Finse sendeling in samewerking met van die plaaslike moedertaalsprekers, hanteer die vertaalwerk.
- 1975 - Mattheus Evangelie verskyn. Weer eens is dit mej T Heikkinen, saam met moedertaalsprekers wat die projek suksesvol afhandel.

4.9.1.9 Gciriku

- 1979 - Vier Evangelies verskyn. As projekkoördineerder tree vader Hermes Wirth op. Vader PM Baetsen, ook verbonde aan die Rooms Katolieke Kerk, en mnr K Shiyaka is medevertalers.

Alle kopiereg vir hierdie materiaal wat deur die jare deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika gedoen is, is oorgedra aan die Bybelgenootskap van Namibië nadat Namibië in 1990 onafhanklikheid verkry.

4.10 Die resultaat van hierdie vertaalwerk?

Aan die begin van hierdie hoofstuk is die vraag gestel in watter mate die vertaalwerk van die Bybel die Kerk en Christelike gemeenskap in staat gestel het om hulle missionêre roeping te volvoer.

Inderdaad kan daar sonder vrees vir teenspraak gesê word dat die visie en passie van manne en vroue om die Woord vir moedertaalsprekers van tale anders as hulle eie tale toeganklik te maak, die sprong van 'n orale tradisie in die inheemse tale van Suid-Afrika na ook 'n literêre tradisie moontlik gemaak het.

Vanuit hierdie literêre tradisie wat deur sendelinge aanvanklik gevestig is deur die daarstelling van spelreëls en later boeke in die vorm van die Bybelgedeeltes en die volledige Bybel, het die kerk tot volwassenheid gekom.

Ek wil weer vir Barrett aanhaal wat hierdie punt baie sterk onderstreep:

The role of vernacular translations of the Christian scripture in this growth of organised Christianity has been very marked. The Scriptures have motivated the planting of Christianity in Africa at every stage; they had directly caused its expansion in countless regions; they have produced the strong and mature churches which we now observe in most parts of the continent, and they nurtured them throughout (Barrett 1982:6).

As die siening van Fenn in gedagte gehou word wat in punt 4.6 van hierdie hoofstuk bespreek en aangehaal is, dan is dit interessant dat die vertaalwerk in Suid-Afrika presies daardie weg gevolg het. Eers 'n enkele boek wat vertaal is, dan verskyn die Nuwe Testament en daarna die volledige Bybel. Nadat die Bybel verskyn, is daar gewoonlik 'n reeks van hervortalings alvorens 'n totaal nuwe vertaling aangepak word.

Die gesindheid waarin hierdie vertaalwerk deur die vertalers aangepak word, word vir my treffend weerspieël in die toespraak van prof JA van Rooy tydens die bekendstelling van die nuwe vertaling Venda Bybel op 10 Oktober 1998 te Thohoyandou.

In die Venda taal het hy gesê:

Geliefde broeder in Christus, ons het twintig jaar gewerk aan die vertaling van hierdie boek. Ons het die fleur van ons lewe daaraan gespandeer. Maar ons het dit nie gedoen om oor ons werk te kan praat nie, ons het dit gedoen sodat hierdie boek vir homself kan spreek.

Hierdie boek het geen advokaat nodig nie, hy is magtig genoeg om vir homself te praat, want hy is nie maar 'n gewone boek nie, hy is die Woord van die lewende God; hy is die swaard van die Gees; hy is die saad van die ewige lewe.

Ons gee hierdie boek vir u met die opdrag: Neem hom, vermenigvuldig hom, versprei hom, soos wat ons Here Jesus die menigte in die woestyn gevoed het, sodat hy vir elke Venda persoon beskikbaar sal wees.

Hierdie boek sal mense uit hulle geestelike dood tot geestelike lewe wek; dit sal kos wees waardeur geestelike babas tot geestelike volwassenes sal groei, dit sal die gemeente van Christus die toerusting gee om hierdie land vir Hom te verower: en wanneer die regering van die magte van die duisternis ooit weer hier kom, sal Venda-gelowiges sterf om die waarheid van hierdie boek te verdedig en te bevestig (Van Rooy 1998:Ongepubliseerde toespraak).

Sonder die geskrewe Woord sou die kerk, en dan by name die christelike gemeenskap, nooit gevestig geraak het nie. Hierdie sou 'n aanvegbare standpunt wees, maar die geskiedenis toon dat hierdie twee sake hand aan hand loop. Livingstone het alreeds in 1857 die opmerking gemaak dat die kerke in Suid-Afrika 'n groot klem plaas op die beskikbaarstelling van die Bybel. Hy skryf:

Protestant missionaries of every denomination in South Africa all agree on one point, that no mere profession of Christianity is sufficient to entitle the converts to the Christian name. They are all anxious to place the Bible in the hands of the natives, and with the ability to read that, there can be little doubt as to the future (Livingstone 1857:117-118).

Alhoewel die Bybel aangewend moes word om stabiliteit aan die hand te werk, het daar ook iets anders gebeur. AM Chirgwin raak hierdie verdere gevolg aan as hy in hierdie verband skryf:

However impressive it may be that the Bible has often been the instrument of the conversion of individuals, it is even more impressive that it has been used to bring whole churches and communities into being.

Hy gaan voort:

There is something too objective, too solid, even too stolid, about groups, to dismiss them as the subconscious functioning's. What is more, groups that claim a Bible origin are to be found in almost every part of the world. They are not a local phenomenon, due to the influences at work in one particular area or kind of society; they are to be found amongst people everywhere (Chirgwin 1954:79-80).

Sy opsomming is ook van toepassing in ons plaaslike situasie. Dat daar aan die ander kant egter wel deur die jare 'n interessante verhouding tussen die kerk en die Bybelgenootskap ontstaan het, sal in die volgende hoofstuk aan die orde gestel word. Hierdie verhouding het 'n bepaalde invloed uitgeoefen op die verspreiding en befondsing van die verskillende projekte rondom die vertaling van die Bybel.

Die invloed van die werk van Bybelvertalers moet verder gemeet word aan die geletterdheidsvlak van die mense vir wie hierdie vertaling gedoen is. Aangesien die Bybelvertalers in die reël die baanbrekers was ten opsigte van die op skrifstelling van die taal, moes daar 'n invloed uitgegaan het van hulle werk.

Hierdie invloed word onder andere weerspieël in die reaksie op die kolonialiseringproses en die groei van die inheemse kerke. Sanneh (1989:188-125) maak veel van die feit dat die beskikbaarstelling van die Bybel in die moedertaal van die plaaslike inwoners hulle juis gehelp het om die juk van die kolonialisme af te werp en selfstandig te begin optree. Die ontwikkeling van 'n moedertaal met 'n literêre tradisie was juis die direkte uitvloeisel van die sendelinge se arbeid, maar dit het uiteindelik meegewerk dat die mense van Afrika in hulleself begin glo het.

Wat bogenoemde onderstreep, is die feit dat in Suid-Afrika daar deur die jare heen deur onder andere die kerk en gelowiges erns gemaak is met die onderwys en die gepaardgaande daarstelling van skole. Soos alreeds aangetoon, was die model waarop die meeste vroeë sendelinge gewerk het, dié van die vestiging van sendingstasies wat uitgereik het na die onbereiktes via onder andere die mediese dienste wat gelewer is asook die daarstelling van skole om die plaaslike bevolking te leer lees en skryf. As

handboek het die Bybel 'n geweldige groot rol gespeel aangesien dit vir baie jare lank die enigste gedrukte medium in die taal van die plaaslike bevolking was.

In hierdie verband skryf Gerdener die volgende:

It is generally conceded that education of the heart as well as of the mind is an integral part of the task of Christian Missions. Ignorance is the seed-bed of fear and superstition, while knowledge and enlightenment fosters the qualities of mind and heart which lead to self-directing and self-supporting Churches (Gerdener 1958:241).

Hierdie patroon van skole rondom sendingstasies asook by buiteposte is 'n model wat nie net in Suid-Afrika redelik suksesvol toegepas is deur kerke en sendingorganisasies nie, maar ook in buurlande. Van die NG Kerk se pogings skryf Cronje: “Die eerste en grootste diens wat naas die geestelike werk in die veelvuldige benadering deur die NG Sending betrek word, is die onderwys” (Cronje 1981:45).

Ten opsigte van die onderwys aan die anderskleurige gemeenskappe geld dit dat onderwysers nie altyd voldoende opgelei was nie. Soos in Malawi, het hierdie tendens ook in Suid-Afrika na vore gekom. Cronje haal aan uit die sendinggeskiedenis van Malawi as hy sê:

In daardie dae word iemand wat kan lees, al het hy nie veel verder geleer nie, bekwaam geag om 'n onderwyser te wees wat ander help. Hulle moes natuurlik ook eers die Bybel en die leer van die Kerk bestudeer (Cronje 1981:45).

As die huidige statistieke onder die loep geneem word, dan is daar in Suid-Afrika 'n geletterdheidspeil wat tog aantoon dat die werk van die vertalers en hulle vennote, die kerk en gelowiges, nie tevergeefs was nie.

Ten spyte van bogenoemde positiewe stelling het 19,3 % van die bevolking ouer as 20 jaar geen formele opvoeding ondergaan nie. As die syfer van mense wat net 'n beperkte primêre fase opleiding ondergaan het, wat tot 'n swak leesvermoë kan lei, in

ag geneem word, dan styg hierdie syfer verder met 'n 16,7 %. In totaal is dit dus oor die 7,5 miljoen mense wat nie kan lees of skryf nie of baie beperk kan lees of skryf. Van hierdie groep wat ongeletterd is, is 24 % Swartmense, 10 % Kleurlinge, 7 % Indiërs en 1 % Blankes. Hierdie saak is so belangrik dat dit later weer aan die orde gestel sal word.

Alhoewel hierdie syfers negatiewe denke tot gevolg kan hê, moet daar in gedagte gehou word dat faktore soos apartheid, asook die gepaardgaande bevrydingstryd in Suid-Afrika, die tuislandbeleid, en die gepaardgaande druk op die ekonomie as gevolg van hierdie politieke denkpatrone tesame met die oorlog in Angola druk op onderwys geplaas het.

Dit is egter bemoedigend om daarop te let dat 64 % van die land se bevolking, ouer as 20 jaar, wel in staat is om die Bybel te kan lees. Uit 'n moontlike 22,1 miljoen mense is nagenoeg 14,5 miljoen mense in staat om die Bybel te lees (Census in Brief 1998:36-37).

Die destydse Sentrale Statistiekdiens in sy kernstatistieke van 1995 definieer volwasse geletterdheid as persone ouer as 15 jaar wat hul huistaal kan lees, skryf en praat. Aangesien hierdie geletterdheidsyfer volgens hierdie definisie huidig nie beskikbaar is nie, moet daar ongelukkig teruggeval word op die syfer komende uit die 1991-sensus en daarvolgens is daar 'n 82,1 % geletterdheidskoers in Suid-Afrika.

Hierdie syfer kan afgebreek word in die onderskeie rasgroepe wat dan soos volg lyk: Asiërs- 95,5 %; Kleurlinge- 91 %; Blankes- 99,5 % en Swartes- 76,6 % (Kernstatistieke 1995:7).

Daar kan met sekerheid gesê word dat die Bybelvertalers erns gemaak het met die opdrag van Jesus toe hy in Markus 16:15 sê: “Hy het vir hulle gesê: “Gaan uit, die hele wêreld in, en verkondig die evangelie aan die hele mensdom.”

Om hierdie opdrag volledige na te kom, moet die Bybel by die mense uitkom nadat dit vertaal is uit die oorspronklike tale. In die volgende hoofstuk sal daar in diepte aandag gegee word aan die verspreidingskomponent en later ook die finansiële

implikasie wat al hierdie werk ingehou het vir die Bybelgenootskap tesame met sy vennote, die kerk, sendingorganisasies en die breë christelike gemeenskap.

HOOFSTUK 5

DIE ROL VAN DIE KERKE EN DIE CHRISTELIKE GEMEENSAP IN DIE WERKSAAMHEDE VAN DIE BYBELGENOOTSAP MET VERWYSING NA DIE PRODUKSIE EN VERSPREIDING VAN BYBELS

5.1 Inleiding

In die voorafgaande hoofstuk is daar baie duidelik aangetoon dat met die pionierswerk van die sendelinge in ons land daar 'n literêre tradisie ontwikkel het ten opsigte van al die inheemse tale. Inderdaad is die juk van Engels en Nederlands as die enigste literêre tale afgegooi. Bybelvertaling het nuwe horisonne geopen vir die mense van ons land.

Hierdie nuwe horisonne wat deur hierdie nuwe kommunikasiemetodiek ontsluit is, wil ek verwoord in die woorde van Sogaard (1996:26-27), wat hierdie nuwe metodes en die implikasies daarvan soos volg omskryf:

God is by nature a communicator. There are many attributes of God we will never be able to understand or fully comprehend, but through a study of the Scriptures, and by analyzing results of his dealings with people, we can learn about his communications methods... God wants to be understood correctly so that the appropriate response can be obtained. He therefore uses communication symbols that are understood by us within our specific cultural contexts. He uses language, culture, and human form.

Inderdaad is die kerke en die breë christelike gemeenskap bemagtig om via die kerk en die onderwys mense te bereik met die evangelie in 'n gedrukte formaat. Op hierdie nuwe wyse van bemagtiging is daar meegewerk aan die vestiging van God se Koninkryk in Suid-Afrika. Hiervan skryf Verstraalen (1996:60) die volgende: "The church, the Christian community, is the place where the experience of this God of life is kept alive in vision, celebration and mission".

Om hierdie realiteit van God in die harte van mense te laat groei, is die Bybel nie net nodig nie, maar ook onontbeerlik. In hierdie proses speel beide die kerke en die Bybelgenootskap 'n geweldige groot rol. Inderdaad word daar hand aan hand meegewerk sodat kommunikasie tussen God en die mens kan realiseer.

In die verloop van hierdie hoofstuk sal daar indringend aandag gegee word aan die verhouding tussen die Bybelgenootskap en die kerk. Hierby word die breë christelike gemeenskap ingesluit sodat daar duidelik verstaan kan word wat hierdie unieke verhouding inhou. Daar sal verder indringend gevra word na die verantwoordelikheid wat so 'n verhouding inhou vir beide die partye. Verder is hierdie verhouding bepalend ten opsigte van die mandaat van die Bybelgenootskap om Bybels en ander verwante materiaal vir die breë kerklike struktuur en christelike gemeenskap in die algemeen te voorsien.

Onmiddellik moet die vraag gevra word of die Bybelgenootskap 'n "sending en evangelisasie organisasie is" of is hierdie die uitsluitlike taak van die kerk? Waar pas die Christelike gemeenskap binne hierdie verhouding in? Hoe moet die Christelike gemeenskap gedefinieer en verstaan word?

Shorter (1994:144) wend 'n baie goeie poging aan om die christelike gemeenskap en hulle funksionering soos volg te omskryf:

The basic Christian community is essentially a cell of committed Christians at the service of the Church and of the world. It is a group that draws fullness of life from Word and Sacrament in the midst of human realities – the joys and consolations of daily life, but particular the experience of oppression, suffering, sickness and death. The Word of God, read, reflected upon and celebrated in community, provides answers to such vital questions.

Gedagtig aan wat die Christelike gemeenskap se behoefte is, moet daar indringend gekyk word na die beskikbaarheid van die Bybel asook verwante materiaal soos Nuwe Testamente, Skrifdele en Skrifseleksies om in daardie behoeftes te voorsien.

Allereers sal daar gefokus moet word op die verhouding tussen die Bybelgenootskap en die kerk aangesien daar 'n vennootskap geïmpliseer word voordat die

besikbaarheid van Bybels vir die breë christelike gemeenskap aan die orde gestel kan word.

5.2 Verhouding: Kerk en Bybelgenootskap

5.2.1 Die rol van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe wêreldwyd (WBG)

Ten einde die verhouding kerk en Bybelgenootskap in sy volle omvang te begryp en na waarde te beoordeel, moet die rol van die koördinerende liggaam wêreldwyd, die Wêreldbond van Bybelgenootskappe belig word. Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika is sedert 1966 volle lid van hierdie liggaam. Dit sal egter goed wees om die Bybelgenootskap aan die hand van hierdie organisasie te evalueer en vas te stel of die Bybelgenootskap van Suid-Afrika 'n leier of 'n navolger is.

5.2.1.1 Chiang Mai, Thailand

Tydens die opening van die algemene vergadering van die liggaam in 1980 te Chiang Mai, Thailand verwys die Erepresident, Lord Donald Coggan, na die lang pad wat die Wêreldbond geloop het sedert sy ontstaan in 1946 toe net 13 Bybelgenootskappe deel was van hierdie organisasie. Met die vergadering in Chiang Mai, met die tema "God's Word: open for all", was 68 Bybelgenootskappe wêreldwyd deel van hierdie oorhoofse liggaam. Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika was een daarvan.

In sy verwysing na die redes tot stigting van die wêreldliggaam, sê Lord Coggan dat dit in die eerste plek gegaan het oor die koördinering van die werk sodat gawes en bronne gedeel kan word. Tweedens het dit daarvoor gegaan dat daar uitvoering gegee moes word aan die opdrag om die evangelie aan al die nasies te bring. Sy derde rede is, en ek wil dit graag in detail aanhaal, aangesien dit na my mening rigtinggewend is in die taak van die Bybelgenootskappe:

The third motivation was that they realised that from the beginning of its history the church had gone to the world with a book in its hand. All you needed for equipment in the earliest days of the church was not a vast Gothic building but simply somewhere to meet, a bottle of wine, a loaf of bread, and a bit of Holy

Scripture. And the bit of Holy Scripture that the early church had was the Greek translation of the Old Testament Scriptures. Gradually there was added to it of course the letters - particularly the Pauline epistles - and then the gospels, and then the other parts of the New Testament canon. Thus the church went to the world with a bigger book than the earliest church had. The church always went to its evangelistic task with a book in its hand. The great motivation of the people who formed this fellowship was the desire to be servant of the church of the living God in that respect (Coggan 1980:10).

Lord Coggan het werklik die rigting aangedui. Sy siening dat die Bybelgenootskap in diens staan van die kerke en 'n dienskneg moet wees, is deur die jare heen deur baie ander herhaal.

By dieselfde vergadering tree Russel Self (1980:25), 'n WBG verspreidingskonsultant op, en hy neem as vertrekpunt die verspreiding van die Woord om die unieke verhouding tussen kerke en die Bybelgenootskappe te belig. Hy neem die gelykenis van die Saaier in Markus 14 as vertrekpunt. Die Saaier is welbekend by die Bybelgenootskappe, want die afbeelding daarvan word deur talle Bybelgenootskappe as logo gebruik. Hy omskryf dan die taak van die Bybelgenootskappe soos volg:

There are three points in the parable: seed, sowers and soil. The Bible Society supplies the seed for the church – the people of God. They are the sowers of the seed. The clarity of the text, and the suitability of the printing and format, are the responsibility of the Bible Society. In the past 20 or 30 years the Bible Societies have put considerable effort into developing the quality of the seed and into the training the sowers.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat daar by die Wêreldbond erns gemaak is met die toeganklikheid van die Woord vir alle mense, maar dat dit met 'n bepaalde modus operandi gepaard gegaan het.

Van hierdie modus operandi word daar gesê dat die Bybelgenootskappe die diensknegte van die kerk is in terme van die voorbereiding en publisering van Bybels. James Payne (1980:102), Hoofsekretaris van die Bybelgenootskap van Australië,

maak die baie sinvolle opmerking as hy Pascal aanhaal wat sou gesê het: “A servant can walk behind and carry the baggage or walk in front and carry the light”.

Tereg moet gevra word of die Bybelgenootskappe agter of voor moet stap. Hierdie vraag sal beantwoord moet word ten einde 'n duidelike standpunt te kan stel oor wat die verhouding van die kerke met die Bybelgenootskappe moet wees en dan veral ook spesifiek ten opsigte van Suid-Afrika.

5.2.1.2 Budapest, Hongarye

Tussen 14 en 21 September 1988 het die Wêreldbond weer sy lede in Budapest in Hongarye byeengebring met die tema: “God’s Word: hope for all”.

Tydens die opening van hierdie byeenkoms stel dr Oswald CJ Hoffmann, toe president van die WBG, die volgende perspektief wat rigtinggewend was vir die hele byeenkoms:

The Bible is God’s Word. It is not a book of magic, or a collection of ritual statements which represent esoteric religious knowledge. It does not lead us to think of ourselves as lords, to exercise authority over others with knowledge that is peculiarly our own. We have come together to help people find out for themselves, in their own language, the hope that makes alive – in the Bible. The world is not done with this Book, but the world is done without it. Without imposing our faith in Christ and the warmth of a love something like His, we proclaim this conviction: “The Bible, open to all, gives hope to all” (Hoffmann 1988:9-11).

Tydens die diskussie rondom die samewerking van kerke met die Bybelgenootskappe het dr Emilio E Castro, toe die Sekretaris-Generaal van die Wêreld Raad van Kerke, 'n besondere kenmerk van die Bybelgenootskappe uitgelig, wat as vanselfsprekend in baie kringe aanvaar is, maar nog nie werklik op die voorgrond geplaas is nie. Hy het naamlik gesê:

Let me first of all recognise the Bible Societies as a powerful manifestation of ecumenical life and as a bridge-building movement mainly locally, but later also internationally. It is around the Bible that churches of the most diverse traditions affirm the possibility of a common witness and assume a common responsibility for present and future generations, assuring for them the translation of the Bible, and arranging its distribution in order to make it accessible to the majority of Christians in the world. The collaboration with the Roman Catholic Church and with the Orthodox family of churches is no more than the logical continuation of a clear vocation to make access to the Word of God possible for all the peoples of the world (Castro 1988:49-50).

Hierdie brugboufunksie van die Bybelgenootskappe oor kerkgrense heen, maak die Bybelgenootskappe die grootste ekumeniese liggaam in die wêreld. In geen liggaam word daar soveel verskillende denominasies verteenwoordig as binne die strukture van die Bybelgenootskappe nie. 'n Feit wat later ten opsigte van die Suid-Afrikaanse situasie weer bespreek sal word.

Tydens hierdie samekoms tree Richard Worthing-Davies (1988:85), Uitvoerende Direkteur van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap, op. Aangaande die rol van die Bybelgenootskappe in die toekoms het hy ook die rol van 'n Bybelgenootskap baie duidelik uitgelig toe hy gesê het dat Bybelgenootskappe uiteraard organisasies is wat die hele Bybel moet versprei en nie Nuwe Testamente of Skrifgedeeltes en seleksies nie. Hy sê: "Though we are concerned to distribute scriptures, our task, surely, is to enable and help people to encounter the whole Bible, for only in the whole Bible do we find the total revelation of God" (Worthing-Davies 1988:85). 'n Siening wat in Suid-Afrika ook sterk gehuldig word soos later uit verspreidingsyfers sal blyk.

Die Budapestverklaring raak ook die Bybelgenootskappe se verhouding met die kerke aan. Hierdie verhouding word uitgedruk in die volgende paragraaf: "We thank God for the growing interest in the effective use of the Bible by the Churches, and we commit ourselves again to our task of serving all Christian Churches and confessions, and also of challenging them with the task of both using and sharing the Bible in their work of evangelism and Christian nurture" (UBS 1988:109).

Robertson (1996:279) verwoord die ambisieuse verwagting wat tydens hierdie vergadering na vore gekom het rondom die rol van die WBG in die wêreld. Daar is gesê dat die WBG die verantwoordelikheid aanvaar om teen die jaar 2000 in al die Bybelbehoefes van die geskatte 450 miljoen gelowiges dwarsoor die wêreld te voorsien. Dit moet gedoen word in samewerking met al die kerke en ander organisasies wat betrokke is by Bybelwerk.

Hierdie was gewis 'n baie ambisieuse verwagting wat ongelukkig nooit gerealiseer het nie.

Wat egter van groot belang was, is dat die verhouding tussen kerk en Bybelgenootskap opnuut bevestig is as een van diens en wedersydse ondersteuning.

5.2.1.3 Mississauga, Kanada

By dié vergadering, wat plaasgevind het tussen 26 September en 3 Oktober 1996 te Mississauga in Kanada, was daar 135 lande met 346 afgevaardigdes teenwoordig. Dit was die grootste byeenkoms nog van die familie van Bybelgenootskappe. Die tema van die vergadering: Gods Woord: Lewe vir Almal.

Met die sluiting van die vergadering is daar 'n dokument saamgestel wat bekend staan as die Mississauga-dokument (1996) wat die pad vorentoe vir die lede van die Wêreldbond uitstippel. In hierdie dokument is die verhouding tussen kerke en Bybelgenootskappe aan die orde gestel en is bepaalde riglyne neergelê.

Onder seksie III van hierdie dokument wat handel oor die toekoms en die rol van die Woord, word onder punt 7 die verhouding kerk en Bybelgenootskap bespreek. Ek wil hierdie saak breedvoerig aanhaal aangesien hierdie siening opnuut die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika onder die loep plaas. Daar staan geskryf onder die hoof "Serving Together: The Bible Societies and the churches" die volgende:

Objective: To strengthen the involvement of all churches in the translation and distribution of the Holy Scriptures, and in the support of Bible Societies.

The Bible Societies see themselves as part of the life of the Church and their identity and role as both servant and partner to the churches in providing the essential tool for their life, witness, and mission. The Bible Societies have often found themselves to be a place where churches, even if divided by social, linguistic, confessional, and ethnic divisions, are unified in the single purpose of providing the Bible to the Church and the world.

Program:

- 7.1 To strengthen the active participation of churches in the dissemination of the Holy Scriptures for public reading in Christian worship, for catechetical classes and Christian education, for witness and mission.
- 7.2 To work with churches in developing programs that will replace a growing lack of biblical knowledge with active reading, listening and study of the Bible and with a conscious biblical faith.
- 7.3 To aid the churches in their witness, Bible Societies have a responsibility to incarnate the Word of Life in culture and bring biblical values into public domain.
- 7.4 To work with churches to meet the need for appropriately designed Scriptures among the growing number of Christians involved in serious Bible study in various traditions.
- 7.5 To strengthen cooperation and involvement of all Christian communions and denominations on the board, committees, and staff of Bible Societies at national, regional, and global levels.
- 7.6 To involve churches in the global mission of the UBS through active fundraising and sharing of resources.
- 7.7 To enlist the support of the clergy while in training and to develop programs for volunteers in local parishes and congregations to foster

prayer and financial support for Bible Society work, and involvement in distribution programs.

Uit bogenoemde is dit dus baie duidelik dat daar 'n baie spesiale verhouding tussen die kerk, en dan word alle denominasies by hierdie begrip ingesluit, en die Bybelgenootskap bestaan. 'n Verhouding wat te alle tye onderlinge ondersteuning en in die diens van mekaar staan beteken. Elkeen werk op sy eie terrein terwyl daar een gemeenskaplike visie en missie is, naamlik om mee te werk aan die uitbou van die Koninkryk van God op aarde. Hierdie uitbou kan alleen plaasvind deur die Woord beskikbaar te stel in die tale van die mense en in formate wat hanteer en gelees word. In hierdie proses is die kerk en die Bybelgenootskap onlosmaaklike en onvervreembare vennote.

By al drie hierdie byeenkomste was die Bybelgenootskap van Suid-Afrika verteenwoordig. By die vergadering in Chiang Mai was dr PM Bremer, voorsitter van die Nasionale Raad teenwoordig asook me A Eises van Namibië, wat op daardie tydstip onder die Bybelgenootskap van Suid-Afrika geressorteer het. By die vergadering te Budapest was dr PM Bremer asook die Hoofsekretaris en Adjunk-Hoofsekretaris, di GE van der Merwe en SP Boshoff teenwoordig. Die vergadering te Mississauga is bygewoon deur dr PM Bremer en die Hoofsekretaris, dr D Tolmie.

5.2.2 Die implementering van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe se besluite in Afrika

As 'n direkte uitvloeisel van die vergadering te Mississauga, het die Afrika Streeksvergadering van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe gedurende 14 – 19 September 1997 in Midrand, Suid Afrika vergader. Die tema van hierdie vergadering was: Gods Woord: Lewe vir almal in Afrika.

Tydens hierdie vergadering, waarby 152 afgevaardigdes van 35 lande teenwoordig was, het verskeie sprekers die verhouding van kerk en Bybelgenootskap aangeraak.

In die aanhef tot die vergadering word daar deur die vergadering verklaar:

We challenge ourselves at this Africa Regional Assembly to take the findings of the World Assembly as contained in the Mississauga Document, and translate them into an African context, in order that each National Bible Society may achieve its full potential for the maximum benefit of all in Africa and beyond.

We in Africa affirm our Mandate:

to reach every person, man, woman, young and old with the life-giving Word of God;

to ensure that each person has the right Scripture, at the right time, in the right format, and at the right price;

to enable each person to be effectively confronted with the claims of Christ (Unpublished Preamble at Africa Regional Assembly 1997).

Tydens sy openingsrede sê die voorsitter van die Afrika Streekkomitee of AFREC (African Regional Committee), rev Nlandu Mukoko, afkomstig van die Demokratiese Republiek van die Kongo, die volgende:

Africa, once called the dark continent, has continued to grope for light which can come only as men and woman turn to the one who is the Light of the World, men and women who are dead in trespasses and sins, can be regenerated and made alive only by the one who is Life himself, even the Lord Jesus Christ - The Living Word. As those who are committed to the task of making available the written Word, we are privileged to be co-workers with God (Mukoko 1997).

In 'n voordrag by dieselfde vergadering maak dr Paul Bitjick Likeng, toe vertalingskonsultant verbonde aan die Bybelgenootskap van Kameroen, die volgende stelling en dit belig hierdie verhouding kerk en Bybelgenootskap vanuit 'n ander hoek as hy sê:

The Bible, God's Word, is necessary for the life and the survival of the church and individual Christians just like blood is for human and animal organisms. This is to say that the church or Christians cannot do without the Bible else they would grow weak. Johan Albrecht Bengel expressed in these terms: "The Bible maintains the church and the church lives according to the Bible. If the church grows, it brings honour to the Bible. If the church is sick, it means that the Bible is covered with dust" (Likeng 1997).

Biskop Denis Sengulane van Mosambiek is baie duidelik in sy siening van die rol van die kerk in verhouding tot die Bybelgenootskappe as hy sê:

Africa, our beautiful Continent, was conceived in the mind of God, it was created by God to serve the purpose of God. Because our God is not a dictator, He wants people accept and serve him freely. In order to make such a choice clear, he created the Church to equip and facilitate the work of the Church with the right food for the mind, He created the Bible Societies (Sengulane 1997).

Tydens hierdie byeenkoms het die voormalige Hoofsekretaris van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, dr Donald Tolmie (1997), 'n referaat gelewer wat juis hierdie onderwerp onder die vergrootglas geplaas het. Die titel van die referaat is: "Kerklike betrokkenheid by Bybelgenootskapwerk" en hy het hom veral toegespits op die plaaslike situasie en dit as 'n moontlike rolmodel voorgedou.

Uit die aard van die saak kan sy hele ongepubliseerde referaat nie aangehaal word nie, dus sal ek volstaan deur enkele van sy belangrikste gedagtes uit te lig. As die enigste Bybelgenootskap in Afrika wat selfversorgend is, en wat finansiële bydra tot die Wêrelddiensprogram van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe, plaas dit Tolmie in die posisie om as kundige op hierdie terrein sy mening te lug. Hy het as vertrekpunt die unieke en lang verhouding tussen kerke en die Bybelgenootskap in Suid-Afrika geneem.

Hy begin deur te sê:

Die Kerk het met verloop van tyd in verskillende kerkverbande ontwikkel. Die Bybelgenootskap bly 'n outonome eenheid wie se taak dit is om in die Bybelbehoefte van die kinders van die Here, in watter kerkverband hulle Hom ook al dien, te voorsien.

Die rol van die Bybelgenootskap word nie altyd deur die Kerk verstaan nie. Die Bybelgenootskap is nie 'n susterkerk nie; dit neem geen dogmatiese standpunt in nie. Dit is ook nie 'n sendingorganisasie of 'n parakerklike liggaam nie. Dit verskil van hierdie belangrike Christelike instellings in dié opsig dat sy bestaan slegs daarop gemik is om dié kerklike organisasie, en alle Christene, te dien deur hulle van die een boek wat almal nodig het - die Bybel - te voorsien.

Tolmie maak verder die belangrike opmerking as hy sê:

Die inisiëring, implementering en aktiewe onderhouding van goeie kerklike betrokkenheid by alle aspekte van Bybelgenootskapwerk is noodsaaklik. Effektiewe en bekwame diens deur die Bybelgenootskap hang baie af van produktiewe kerklike betrokkenheid by en ondersteuning van Bybelgenootskapprogramme en -projekte.

Die volgende opmerking van Tolmie som vir my die verhouding tussen kerk en Bybelgenootskap raak op:

Die Christelike Kerk is daartoe verbind om die **Woord in die taal van die mense te verkondig**. Die Bybelgenootskap is daartoe verbind om die **Woord in die taal van die mense te voorsien**.

Tydens hierdie referaat het hy ook die kerk se betrokkenheid by Bybelvertaling, Bybelproduksie en Bybelverspreiding aangeraak.

Ten opsigte van kerklike betrokkenheid by Bybelvertaling het hy gesê:

Bybelgenootskappe kan nie in 'n vakuum vertaal nie en doen dit ook nie. Kerklike betrokkenheid by die hoogs tegniese veld van Bybelvertaling is

onontbeerlik. Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, byvoorbeeld, begin geen vertalingsprojek tensy hulle deur die kerk of kerke wat aktief betrokke is in die area waar die taal gepraat word, gevra word nie.

Ten opsigte van kerklike betrokkenheid by Bybelproduksie het hy gesê:

Kerklike betrokkenheid by Bybelproduksie is noodsaaklik. Die Bybelgenootskap het wel die tegniese vaardigheid om Bybels te publiseer, maar vir fondse om die produksie van publikasies te finansier, is die Bybelgenootskap heeltemal afhanklik van Kerklike ondersteuning. Miskien behoort Bybelgenootskappe die kerke meer dikwels daaraan te herinner dat dit juis die goeie werk van die kerke is, wanneer hulle die goeie nuus van die Here Jesus verkondig, wat elke jaar tot 'n toenemende aanvraag na Bybels van die Bybelgenootskap lei.

Ten opsigte van kerklike betrokkenheid by Bybelverspreiding het hy gesê:

Aktiewe kerklike betrokkenheid by Bybelverspreiding kan sake baie bevorder. Die omvang van die uitdaging in die verspreidingsgebied moet gedurig aangespreek en met die kerke gedeel word. Vir effektiewe Bybelverspreiding om 'n werklikheid in Afrika te word, moet die Kerk, en die hele Christengemeenskap, gemobiliseer word.

Rondom die rol asook die plek van die Bybelgenootskap binne die breëre christelike en kerklike gemeenskap sê hy die volgende:

Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika is baie versigtig om nie op die terrein van die kerk inbreuk te maak nie. Ons sien ons funksie as streng beperk tot die beskikbaarstelling van die Heilige Woord in die formate en tale wat die Kerk verlang.

Ons sien die interpretasie van hierdie Bybels en Bybelgedeeltes, die bevordering van Bybellees, Bybelling, Bybelgebruik en evangelisasie as die taak en verantwoordelikheid van die kerk, nie van die Bybelgenootskap nie.

Ons sterk punt is die feit dat ons ons aktiwiteite beperk tot die taak waartoe ons geroep is. Ons onpartydigheid lei daartoe dat alle kerkverbande ons aanvaar, met ons saamwerk, en ons met vertroue ondersteun.

Van hierdie standpunte van Tolmie sal in die volgende paragrawe verder belig word.

5.2.3 Wet No. 15, 1970. Wet op die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, 1970

Ten einde die volle omvang van Tolmie se siening te begryp, moet daar deeglik kennis geneem word van Wet 15 van 1970. Hierdie Wet speel 'n geweldige groot rol in die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, aangesien dit nie net die praktiese werksaamhede van die organisasie reël nie, maar ook bepalend is ten opsigte van die rol en plek van die kerk binne die werksaamhede van die organisasie.

Op 3 Maart 1970 word die Afrikaanse teks van Wet no 15 van 1970 deur die Staatspresident, mnr JJ Fouché, geteken.

Die kort motivering vir die Wet in die aanhef lui soos volg: “Om voorsiening te maak vir die inkorporasie van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, om sy oogmerke, bevoegdhede, pligte en werksaamhede te bepaal, en om vir ander bykomstige aangeleenthede voorsiening te maak” (Wet No 15 1970).

Hierdie Wet stippel baie duidelik in punt 3 die oogmerke van die Genootskap uit. Ek wil enkele sake uit die Wet aanhaal aangesien dit uiteindelik die unieke verhouding tussen die kerk, in sy breedste moontlike sin van die woord, en die Bybelgenootskap uitklaar.

Onder punt 3 staan daar:

- (1) Die oogmerke van die Genootskap is om die Bybel te druk, in te bind en uit te gee, om die Bybel in alle tale en dialekte van die wêreld te vertaal, om die wyer verspreiding van die Bybel aan te moedig en om met 'n ander soortgelyke genootskap saam te werk met die doel om die Bybel te versprei.

- (2) Geen vertaling of uitgawe van die Bybel mag 'n dogmatiese of leerstellige aantekening bevat nie.

Rondom die bestuur van die Genootskap is daar baie duidelike riglyne neergelê wat onder punt 7 van die Wet aangeteken is:

- (1) Die bestuur en beheer van die sake van die Genootskap is gevestig in die Nasionale Raad van die Genootskap wat bestaan uit...
- (2) Die persone wat 'n Streeksraad verteenwoordig mag nie albei predikante wees nie en mag nie tot dieselfde kerkverband behoort nie.

Sedert 1965 word daar 'n bepaalde werkswyse deur die Bybelgenootskap gebruik. Die werkswyse bestaan daarin dat die land in verskillende streke verdeel is. Elke kantoor in die onderskeie streek het 'n streeksekretaris en organiserende sekretaris, sou dit nodig wees. Daarby word daar in elke streek 'n Streeksraad saamgestel. Elke denominasie kan na gelang van sy sinodale samestelling, verteenwoordiging kry op die Streeksraad. Hierdie verteenwoordiging bestaan uit een geordende leraar en een lekeverteenvoorder. Daar word verder voorsiening gemaak vir vroueorganisasies wat belang het by die Bybelgenootskap om 'n afgevaardigde na die Streekraadsvergadering te stuur.

Hierdie werkswyse waar belangegroep, ongeag hulle finansiële prestasie, sittingsreg verkry, beteken in praktyk dat die Bybelgenootskap die grootste ekumeniese liggaam in die land is en wel verteenwoordigend van die breë Christelike gemeenskap is.

Aangesien die Wet dit vereis, maar ook omdat verantwoordelike rentmeesterskap vir die Bybelgenootskap van groot belang is, word daar kwartaaliks verslag gedoen deur die onderskeie sekretaris aan die verskillende streeksrade en sesmaandeliks deur die Streeksekretaris aan die Nasionale Raad. Rentmeesterskap wat inhou dat daar verslag gedoen word oor die hele breë spektrum van werksaamhede in die onderskeie streke.

Tolmie is na my mening korrek as hy sê die geloofwaardigheid van die Bybelgenootskap staan bo verdenking aangesien daar werklik 'n ernstige poging is om die breë christelike gemeenskap tot diens te wees, maar ook om hulle behoeftes aan te spreek. Die Bybelgenootskap is gefokus op sy taak en juis die feit dat daar geluister word na die behoeftes van die kerk, soos dit op die Streeksrade en uiteindelik by die Nasionale Raad verwoord word, maak dat die Bybelgenootskap aanvaarbaar en toeganklik is.

5.2.4 Die verhouding tussen kerk en Bybelgenootskap in Suid-Afrika

Die siening van Tolmie, soos alreeds vroeër aangetoon is, word versterk deur die Bybelgenootskap Wet asook die bepaalde werkswyse van die sekretariskorps wat deur die jare verfyn is.

Die sekretariskorps, wat bestaan uit geordende leraars en pastore van verskillende denominasies, se werksaamhede het 'n tweeledige doel. Eerstens dien hulle as skakel tussen hulle eie kerk en die Bybelgenootskap, maar in baie gevalle ook ander kerke wat deur hulle bedien word. Tweedens het so 'n sekretaris 'n bewusmaking- en fondsinsamelingsfunksie ten opsigte van die kerkverband of kerkverbande waarbinne gewerk word.

Voordat die unieke werkswyse van die Bybelgenootskap kortliks bespreek word is daar 'n paar sake wat in gedagte gehou moet word. Suid-Afrika is staatkundig sedert die eerste demokratiese verkiesing in 1994 herverdeel in nege provinsies. Die Bybelgenootskap het die land daarenteen in sewe streke verdeel met elke streek wat vanuit 'n Bybelhuis in daardie betrokke streek opereer.

Hierdie sewe streke is Kaapstad, Port Elizabeth, Durban, KwaZulu, Bloemfontein, Soweto en Johannesburg. Die Hoofkantoor in Kaapstad word nie as 'n streekkantoor gesien nie, maar wel as die administratiewe hart van al die werksaamhede.

Daar is egter nog 'n streek wat histories deel was van die Bybelgenootskap, maar wat met die beleid van onafhanklike state binne Suid-Afrika "onafhanklikheid" verkry het en wat vandag as 'n selfstandige Bybelgenootskap funksioneer binne die grense van

Suid-Afrika. Hierdie Bybelgenootskap is die Bybelgenootskap van Transkei. Die werk in Transkei is al deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika in 1963 begin.

Verder moet in gedagte gehou word dat, soos wat kerke dogmaties verskil, so verskil die streke van mekaar ten opsigte van werkswyse en klemme wat gelê word. Hierdie verskille hang saam met die demografiese verskille binne ons land en is dus nie 'n vreemde verskynsel nie. Dit moet egter net in gedagte gehou word dat streke nie eenvormig kan funksioneer nie en dat die krag van die Bybelgenootskap juis in sy diversiteit geleë is.

Die werkswyse rondom skakeling met die verskillende denominasies beteken in praktyk dat gemeentes, ringe en Streeksinodes op 'n gereelde basis besoek word ten einde verslag te doen oor die werksaamhede van die Bybelgenootskap. By sulke geleenthede word sake aan die orde gestel, soos nuwe vertalings wat gedoen word, projekte wat aangepak gaan word, finansiële verslaglewering, asook die stand van Bybelverspreiding. Deeglike finansiële verslaggewing is van die uiterste belang aangesien dit die vertroue skep dat fondse aangewend word waarvoor dit bedoel is. Bybelverspreiding as taak van die kerk word uitgelig aangesien kerke deurentyd bewus gemaak moet word van die nood en behoefte. Alhoewel daar fyn nuanse verskille is ten opsigte van die werkswyse deur die verskillende sekretarisse in kerkverband, is die beginsel in breë dieselfde.

Bosch (1991:368-378) wat die paradigmaskuif aandui wat plaasgevind het ten opsigte van die doen van sending, is heeltemal korrek. Inderdaad het die fokus van die kerke in Suid-Afrika verskuif van sinodale werksaamhede na die gemeentelike verantwoordelikheid ten opsigte van sending. Wat egter waar is ten opsigte van die werksaamhede van die Bybelgenootskap is dat die organisasie nog nooit afhanklik was van direkte sinodale befondsing en verspreiding nie. Meerdere vergaderinge soos byvoorbeeld 'n Sinode neem wel beginselbesluite ten opsigte van die ondersteuning van die Bybelgenootskap se werksaamhede, maar hierdie besluite word op gemeentelike vlak geïmplementeer. Dit is individuele lidmate asook kerkrade wat die Bybelgenootskap se aktiwiteite ondersteun.

Die Bybelgenootskap het geen reg tot aanspraak op ondersteuning nie, slegs 'n morele oproep tot ondersteuning kan vanuit sy visie en opdrag aan gemeentes en individue gemaak word. In hierdie proses om nuwe ondersteuning te werf en ou ondersteuners te behou, speel die sekretarisse 'n belangrike rol. Hierdie saak sal later weer aan die orde gestel word.

Dit is dan vanuit hierdie agtergrond dat Tolmie die opmerking maak dat Bybelgenootskap en die kerke onlosmaaklike vennote is. Hierdie siening van Tolmie word baie sterk deur hierdie studie bevestig.

As die sieninge van die WBG in gedagte gehou word, is dit verder duidelik dat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika hierdie wêreldliggaam vooruit is. Ten spyte van die diversiteit van die kerklike spektrum binne Suid-Afrika het die Bybelgenootskap tog daarin geslaag om 'n werkbare model van samewerking daar te stel. Dit is tot voordeel van die kerke asook die Bybelgenootskap.

5.3 Bybelproduksie in Suid-Afrika

Voordat daar enigsins na Bybelverspreiding gekyk kan word, moet Bybelproduksie aan die orde gestel word.

Die Bybelgenootskap, vanuit sy missie, produseer Bybels, Nuwe Testamente, Bybelgedeeltes/Skrifgedeeltes asook Bybelseleksies/Skrifseleksies. Die onderskeid tussen Skrifgedeeltes en Skrifseleksies word later in hierdie hoofstuk gedefinieer. Hierdie is die totale spektrum van sy werksaamhede.

Wat egter belangrik is om te onthou, is dat die Bybelgenootskap nie sy eie drukpers besit nie. Alle drukwerk van die Bybelgenootskap word as opdragwerk gedoen deur kommersiële drukkers wat uit die aard van die saak gerat is om hierdie werk te doen. Die Bybelgenootskap het deur die jare drukwerk plaaslik asook oorsee laat doen ten einde aan die behoefte aan Bybels en verwante materiaal te voldoen.

Deur die jare het die Bybelgenootskap nie net in sy eie behoeftes voorsien nie, maar is drukwerk op bestelling vir Bybelgenootskappe van buurlande gedoen. Die tegniese

kundigheid asook kwaliteit van werk wat in Suid-Afrika gedoen word, is seker van die belangrikste redes hoekom drukwerk vir buitelandse Bybelgenootskappe gedoen word.

Die tabel hieronder toon aan die hoeveelheid materiaal wat vanaf die drukkers ontvang is deur die verloop van die jaar. Daar moet daarop gelet word dat dit alle materiaal insluit, vir sowel die plaaslike as buitelandse mark. Hierdie syfers, geneem oor die laaste tien jaar, toon interessante tendense.

PRODUKSIESYFERS (Vanaf drukkers ontvang)

Jaar	Bybels	Testamente	Bybelboeke Gedeeltes	Bybeldele Seleksies	Totaal
1990	748 449	113 005	200 880	86 219	1 148 553
1991	1 356 098	141 978	1 068 836	61 218	2 628 130
1992	1 099 172	159 102	574 908		1 833 182
1993	860 633	123 914	395 461		1 380 008
1994	1 208 253	46 278	336 433	96 600	1 687 564
1995	1 004 362	106 254	181 038	4 136	1 295 790
1996	765 530	34 601	270 449		1 070 580
1997	902 843	72 776	300 771	299 300	1 575 690
1998	568 548	74 617	268 256	78 590	990 011
1999	867 280	62 482	93 189	890 780	1 913 780

Hierdie syfers toon baie duidelik dat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika die kapasiteit het om Bybels en aanverwante materiaal op groot skaal te laat produseer. Hierdie produksiesyfers sal in die volgende hoofstuk met die finansiële vermoë van die Bybelgenootskap in perspektief gebring word. Dit is verblydend dat daar erns gemaak word om die nodige materiaal beskikbaar te kry vir verspreiding.

Die erns wat daar gemaak word met Bybelproduksie onderstreep juis die feit dat daar by die Bybelgenootskap 'n erns is om die Woord geredelik beskikbaar te stel vir verspreiding aangesien dit daarvoor gaan dat Bybels geredelik beskikbaar is in formate en tale waaraan daar behoefte is. Hierdie syfers onderstreep verder die hipotese dat daar 'n inherente missionêre intensie by sy werksaamhede is.

Om egter die volle konsekwensie te beseef van hierdie grondwerk, sal die verspreidingsyfers onder oë geneem en bespreek moet word.

5.4 Bybelverspreiding in Suid-Afrika

Tolmie (1997) het tydens sy toespraak by Midrand die opmerking gemaak dat die Bybelgenootskap daartoe verbind is om die Woord in die taal van die mense te voorsien. En hierdie voorsiening van die Woord in al sy fasette is juis die kruks van die saak van Bybelverspreiding in Bybelgenootskapterme.

Om die begrip Bybelverspreiding in terme van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika te verstaan, is nie so maklik nie. Trouens, hierdie begrip kan tot veel verwarring aanleiding gee en daarom moet hierdie begrip eers gedefinieer word.

Bybelverspreiding is een van daardie begrippe wat misbruik kan word deur mense om hulle eie doelstelling te bereik. Die Bybelgenootskap het dit dus goed gedink om hierdie term te registreer as 'n handelsmerk.

Bybelverspreiding, soos verstaan deur die Bybelgenootskap, is om die Woord beskikbaar te stel vir verspreiding deur kerke, sendingorganisasies, gelowiges en die handel. Laasgenoemde sluit so wel die sekulêre handel as die christelike handel in.

Die Bybelgenootskap is op baie beperkte skaal betrokke by die fisieke verspreiding van die Woord. Hierdie beperkte verspreiding geskied deur die winkels wat by elke Bybelhuis ingerig is. By hierdie winkels word Bybels en ander materiaal aan die breë publiek asook aan ander instansies verkoop. By hierdie winkels vind sowel groothandel as kleinhandelaankope plaas.

Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat die Bybelgenootskap primêr 'n groothandelaar van Bybels en aanverwante materiaal is. Die Bybelgenootskap tree ook op as kleinhandelaar van Bybels en aanverwante materiaal, maar is nie in kompetisie met die handel nie.

Groothandel en massa-aankope word direk by Bybelhuise naaste aan klante gedoen. streekkantore is verantwoordelik om sy onmiddellike omgewing tot diens te wees ten opsigte van Bybels en verwante materiaal.

Vanuit sy missie is die Bybelgenootskap nie alleen geroep om die Woord beskikbaar te stel nie, maar dit is die plig van die Bybelgenootskap om die Bybels en verwante materiaal in hoeveelhede en formate vryelik beskikbaar te hê ten einde die behoefte van sy klante te bevredig. En hierdie klante word gedefinieer in terme van die breë christelike gemeenskap met al sy vertakkinge, asook die kerk in sy breedste moontlike sin. Die handel moet egter nooit vergeet word nie, aangesien dit die belangrikste vennoot van die Bybelgenootskap is ten opsigte van fisiese verspreiding.

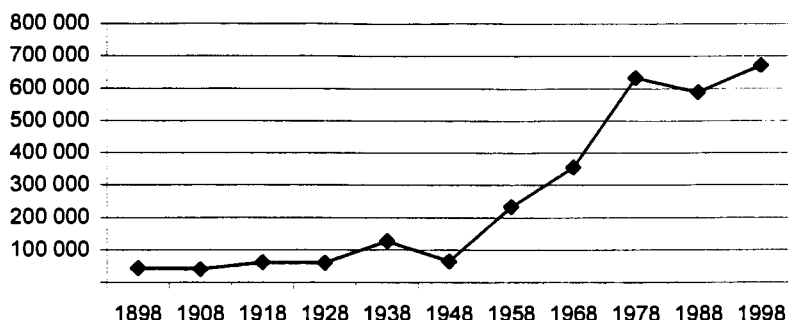
Die Hoofkantoor van die Bybelgenootskap speel 'n belangrike rol in die hele proses om Bybels en ander materiaal beskikbaar te stel vir verspreiding. Hierdie rol is juis gerig op die spesiale behoeftes wat van tyd tot tyd deur kerke, christelike organisasies en die handel uitgespreek word. Verder hanteer die Hoofkantoor alle buitelandse werkopdragte en sien toe dat hierdie buitelandse bestellings bevredigend uitgevoer word.

Vervolgens sal die verskillende fasette van Bybelverspreiding, soos gedefinieer deur die Bybelgenootskap, aan die orde gestel word sodat 'n oorhoofse beeld van die werksaamhede verkry kan word.

5.4.1 Verspreidingsyfers volgens dekades

Voordat daar gekyk word na die resente verspreidingsyfers word eers 'n beeld gegee van die werk wat die afgelope eeu gedoen is. Om 'n oorhoofse beeld van die werk die afgelope eeu te kry, word die verspreidingsyfers van Bybels in terme van dekades weergegee. Hierdie syfers sal juis aantoon watter vordering of die gebrek daaraan gemaak is ten opsigte van Bybelverspreiding.

**Verspreidingsyfers van Bybels
volgens 10 jaar intervale**

Bogenoemde grafiek toon baie duidelik aan dat daar 'n geweldige styging in verspreiding was ten opsigte van alle materiaal wat die Bybelgenootskap voorsien.

Wat egter onthou moet word, is dat in sekere dekades die verspreidingsyfer ook die Buitelandse verspreidingsyfer inkorporeer. Dit is eers teen die middel van die sewentiger jare dat hierdie verspreidingsyfers gedifferensieer is ten opsigte van binnelandse en buitelandse verspreiding.

Om die volle omvang van die werk van die Bybelgenootskap verder te illustreer, toon die onderstaande grafiek die verspreidingsyfers aan van Bybels wat per enkele jaar in tienjaarperiodes versprei is. Die grafiek begin by 1898 aangesien dit die jaar was voor die uitbreek van die Anglo-Boereoorlog, wat soos alreeds aangetoon, die werk van die Bybelgenootskap ernstig ontwrig het.

Hierdie grafiek toon aan hoe die verspreiding van volledige Bybels deur die jare bly styg het. Die syfer van 1889 is net vir die Kaap en dit sluit testamente in. Verslae in daardie tydperk maak nie onderskeid tussen Bybels en testamente nie. Die syfer van 1908 is net volledige Bybels en is die totaal vir die Kaap en vir die streek wat bekend gestaan het as Central South-Africa – dit het ingesluit Transvaal, Orange River Colony (Vrystaat), Swaziland, die destydse Rhodesië (Zimbabwe) en Bechuanaland (Botswana). Die syfer van Natal is nie weergegee nie, aangesien daar nie onderskei kan word of die 6013 artikels wat versprei is net Bybels was of Bybels en testamente nie. Die syfer vir 1918 sluit die syfer vir Natal in saam met die ander streke. In 1948 veroorsaak Natal se verspreidingsyfer weer probleme aangesien daar weer eens geen

onderskeiding gemaak kan word nie. In daardie jaar is 24 653 Bybels en/of Testamente versprei.

Dit is egter opmerklik om te sien dat die 700 000-kerf ten opsigte van die verspreiding van volledige Bybels die afgelope 5 jaar nog nie deurbreek kon word nie, soos te sien is op die volgende bladsy. Dit bly 'n ope vraag of dit die plafon ten opsigte van verspreiding van Bybels weerspieël of speel finansies hier 'n rol? Die aanvraag na Bybels behoort een of ander tyd wetenskaplik nagevors te word ten einde 'n realistiese behoefte bepaling te maak sodat daar 'n daadwerklike poging aangewend kan word om in so 'n behoefte te voorsien sou dit nodig wees.

5.4.2 Binnelandse Verspreidingsyfers

Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika is 'n geweldige organisasie wat omset van gedrukte materiaal asook ander materiaal soos oudiokassette betref. Om werklik die impak te beseef wat die Bybelgenootskap deur die jare gemaak het, sal die verskillende verspreidingsyfers uitgelig en belig word. Hierdie verspreidingsyfers behoort ook duidelik aan te toon of die Bybelgenootskap getrou was aan sy eie missie om Bybels vir elkeen in sy eie taal beskikbaar te stel.

Syfers sal in detail ten opsigte van die laaste dekade behandel word en in sommige gevalle sal daar sover teruggegaan word as 1965. Die terugkeer, asook die diskussie ten opsigte van die laaste dekade is belangrik aangesien die politiek en sosiale omstandighede in Suid-Afrika gedurende hierdie tydperk dramatiese en radikale veranderinge ondergaan het.

Aangesien die werk van die Bybelgenootskap in terme van Wet 15 van 1970 so duidelik gedefinieer is, sal verspreidingsyfers in die verskillende kategorieë weergegee word wat deur die Bybelgenootskap gebruik word. Hierdie manier van verslagdoen, is in lyn met die vereistes van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe.

In 1991 skakel die Bybelgenootskap oor na die Wêreldbond van Bybelgenootskappe se indeling ten opsigte van Skrifkategorieë. 'n Gebinde publikasie van 24 of meer bladsye tel nou as Skrifgedeelte en nie as 'n Skrifseleksie nie, en nou word Nuweleser-

gedeeltes afsonderlik aangedui. Waar daar na Testamente verwys word, beteken dit Nuwe Testamente. Bybels verwys deurentyd na volledige Bybels, sowel gesubsidieer as nie gesubsidieer.

Verder is dit nodig dat eers verduidelik word wat bedoel word met Bybels wat gesubsidieer en nie gesubsidieer is nie. Vanuit sy missie is die Bybelgenootskap daarop ingestel om Bybels teen 'n bekostigbare prys aan die kerke, christelike gemeenskap en die handel beskikbaar te stel. Sekere formate Bybels word onder produksiekoste verkoop ten einde die gewone man in die straat in staat te stel om 'n Bybel te besit. Hierdie Bybels word dus teen 'n verlies verkoop en hierdie verlies word deur die Bybelgenootskap self gedra, vandaar die term gesubsidieerde Bybel. Hierdie beginsel geld vir Bybels in al die tale van ons land, in standaarddruk asook in formate soos Grootdrukbybels. Hierdie Bybels is in die reël die swart Hardebandbybels.

Die Bybelgenootskap voorsien ook ander formate Bybels wat nie gesubsidieer word nie. Hierdie is Bybels wat in leer gebind is asook die semi-luukse Bybels wat in kunsleer en ander materiaal gebind word. Op hierdie artikels word daar 'n wins gemaak. Hierdie wins word weer teruggeploeg in die produksie van Bybels.

Vervolgens die Binnelandse verspreidingsyfers asook die hoeveelheid tale waarin Bybels en ander materiaal versprei is.

VERSPREIDINGSYFERS (Binneland)

Jaar	Bybels	Tale	Testamente	Bybelboeke/ Gedeeltes	Seleksies/ Nuwelesers	Totaal
1990	662 676	107	142 981	158 618	121 275	1 085 550
1991	723 449	99	104 475	97 046	372 875	1 297 845
1992	742 024	107	124 338	355 607	13 112	1 235 081
1993	984 927	107	86 742	446 973	6 795	1 525 437
1994	993 727	91	75 214	340 881	100 682	1 450 504
1995	664 374	93	99 690	213 700	3 986	981 750
1996	635 852	117	82 211	263 307	3 660	985 030
1997	661 791	104	101 716	454 791	265 956	1 484 256
1998	671 283	102	96 330	360 085	96 752	1 224 450
1999	606 421	106	76 520	193 528	861 761	1 738 230

Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die verspreiding van Bybels en ander materiaal baie wissel. Die invloed van die twee spesiale projekte, Bibliathon '91 en '94, om geld in te samel vir die druk van 'n addisionele miljoen Bybels, is duidelik sigbaar. Dit is verder van belang om daarop te let dat in die jaar van die eerste demokratiese verkiesing in Suid-Afrika daar 'n ongelooflike hoeveelheid Bybels verkoop is.

As die totale verspreidingsyfers ontleed word, kom dit baie duidelik na vore dat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika se klem juis val op die verspreiding van die volledige Bybel en dat die verspreiding van Testamente, Skrifgedeeltes en Skrifseleksie as sekondêr beskou word.

Die volgende tabel weerspieël die verspreiding van Bybels sedert die Bybelgenootskap 'n outonome organisasie geword het.

JAAR	VOLLEDIGE BYBELS
1965	401 144
1966	357 084
1967	368 983
1968	355 809
1969	396 159
1970	419 872
1971	551 104
1972	517 048
1973	554 887
1974	598 961
1975	718 290
1976	688 350
1977	681 719
1978	634 202
1979	590 858
1980	693 035
1981	778 480
1982	799 531
1983	895 134
1984	1 341 975
1985	698 804
1986	697 190
1987	646 354
1988	588 636
1989	611 489

1990	662 676
1991	723 449
1992	742 024
1993	984 927
1994	933 727
1995	664 374
1996	635 852
1997	661 791
1998	671 283
1999	606 421
TOTAAL	22 871 622

Wat baie duidelik aangetoon word deur hierdie statistiek, is dat die Bybelgenootskap se verspreiding van Bybels ook op en af beweeg na gelang van die behoeftes van die gemeenskap. Dit is positief om te merk dat na 1970 daar nooit weer minder as 400 000 Bybels in 'n jaar versprei is nie. Bogenoemde syfers bewys dat met dié spesiale pogings van 1979, 1991 en 1994 wat daarop gemik was om meer Bybels te versprei, tog geslaagd is aangesien die verspreidingsyfers hierdie feit ondersteun.

Die bekendstelling van die nuwe Afrikaanse Bybelvertaling in 1983, asook die twee jare na Bibliathon '91 en '94 waartydens daar 'n addisionele miljoen Bybels geproduseer is, bevestig die waarde van spesiale pogings ten opsigte van verspreiding. Die onsekerheid rondom die eerste demokratiese verkiesing in Suid-Afrika het die aanvraag na Bybels beslis aangehelp.

5.4.3 Verspreidingsyfers volgens streke

Om die impak van die verspreiding van Bybels en verwante materiaal soos Nuwe Testamente, Skrifgedeeltes en Skrifseleksies te beoordeel, is dit nodig om te sien hoe volgens die streke verspreiding geskied het. Aangesien die Bybelgenootskap die land met sy sewe streke probeer dek, sal hierdie syfers insiggewend wees. Die syfers wat weergegee word, sluit sowel gesubsidieerde as nie-gesubsidieerde materiaal in.

BYBELS (Binnelands)

Streke	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Kaapstad	99 196	105 856	81 779	98 165	110 022	98 120
Durban	96 843	112 203	75 668	78 806	76 347	70 321
Johannesburg	604 750	315 705	373 722	379 172	384 303	344 673
Bloemfontein	47 945	45 059	46 739	51 176	46 657	43 749
Port Elizabeth	43 321	48 978	39 852	38 139	33 442	33 087
Soweto	20 267	21 210	8 309	5 864	8 225	8 413
KwaZulu	14 937	11 285	8 196	9 239	10 417	7 987
Hoofkantoor	6 469	4 078	1 587	1 230	1 870	71

NUWE TESTAMENTE (Binnelands)

Streke	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Kaapstad	17 835	15 768	11 013	13 351	16 519	10 241
Durban	9 534	13 014	16 068	15 743	8 778	7 982
Johannesburg	31 827	32 405	34 653	48 288	60 621	49 263
Bloemfontein	7 839	3 946	2 732	8 674	3 148	2 825
Port Elizabeth	4 548	5 808	5 498	14 369	5 961	5 178
Soweto	475	131	170	94	90	129
KwaZulu	1 058	1 029	1 435	1 144	1 207	801
Hoofkantoor	2 100	27 589	10 642	53	6	101

NUWE LESER GEDEELTES (Binnelands)

Streke	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Kaapstad	18 149	10 257	10 603	11 240	21 729	21 688
Durban	12 657	21 708	12 673	12 077	11 345	12 114
Johannesburg	44 065	33 777	23 507	29 165	31 949	28 462
Bloemfontein	4 742	4 229	3 199	2 721	2 090	2 192
Port Elizabeth	10 772	8 842	6 846	7 824	7 289	8 936
Soweto	114	363	129	71	36	51
KwaZulu	362	233	337	526	827	801
Hoofkantoor		5 203	10 642		4	

Uit bogenoemde is dit baie duidelik dat die groter streke soos Kaapstad en Johannesburg by verre die grootste las ten opsigte van verspreiding dra. As in gedagte gehou word dat Johannesburg die vier noordelike provinsies bedien en in die hart van die land se ekonomiese sentrum geleë is, dan behoort sy verspreidingsyfers die hoogste te wees, soos wat die geval is. Kaapstad, wat ook 'n groot populasie moet

bedien, het die verdere kenmerk dat hierdie streek 'n groot geografiese gebied met 'n diverse bevolking moet bedien.

Die kleiner streke soos KwaZulu en Soweto is onder druk as verspreidingsyfers vergelyk word. Omrede hierdie twee streke hoofsaaklik die tradisionele agtergeblewe gemeenskappe bedien, moet daar sekerlik nie te kras oor hulle werksaamhede geoordeel word nie. Die vraag kan egter met reg gevra word of hulle verspreidingsyfers in die toekoms gaan toeneem nou dat die politieke situasie genormaliseer het. Is daar regtig genoegsame groeipotensiaal as in gedagte gehou word die ligging van die ander Bybelhuise en wat met verspreiding bedoel word? Is daar genoeg sakeondernemings wat belangstel om hulle aankope direk by hierdie kantore te doen? Word die kleiner besighede genoegsaam aangespoor om Bybels te verkoop en hulle aankope by hierdie kantore te doen? Om antwoorde op hierdie vrae te kry, sal 'n studie op sy eie wees en is dit nie binne die bestek van die hierdie studie om antwoorde te verskaf nie.

Met bogenoemde vrae egter in gedagte, kan daar gevra word na die wenslikheid dat alle streke in Suid-Afrika die fasiliteit van 'n distribusiesentrum behoort te hê. Sal dit nie meer koste effektief wees as daar slegs enkele distribusiesentrums is en die streke sonder so 'n fasiliteit slegs toegerus word met 'n winkel vir verkope nie?

Ek is daarvan oortuig dat hierdie 'n moontlikheid is wat grondig deur die Bybelgenootskap ondersoek behoort te word. Effektiewe verspreiding is na my mening onlosmaaklik verbind aan koste effektiewe verspreiding.

5.4.4 Verspreidingsyfers volgens tale

Suid-Afrika met sy elf amptelike landstale bied 'n besondere uitdaging aan die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Indien daar 'n in die werksaamhede van die Bybelgenootskap missionêre visie aanwesig is behoort dit weerspieël te word, nie net in die vertalingsgeskiedenis nie, maar beslis ook in die verspreidingsyfers.

Vervolgens sal die verspreidingsyfers volgens taalgroeperings weergegee word om hierdie stelling te toets.

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1990	Afrikaans	172 309	68 171	20 322	52 883	313 685
	Engels	131 082	38 916	21 676	53 042	244 716
	Noord-Sotho	26 697	6 305	8 525	837	42 364
	Suid- Ndebele		935	110	8	1 053
	Suid-Sotho	38 085	42	13 821	2 165	54 113
	Swati		297	1 758	176	2 231
	Tsonga	14 991		1 147	337	16 475
	Tswana	27 578	1 215	12 044	17	40 854
	Venda	12 575	742	404	82	13 803
	Xhosa	76 780	7 014	19 286	4 702	107 782
	Zulu	151 697	14 814	52 988	6 175	225 674

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1991	Afrikaans	181 262	50 314	209 720	6 973	448 269
	Engels	145 192	19 513	135 901	8 845	309 451
	Noord-Sotho	28 283	3 845	14 694	20	46 842
	Suid- Ndebele		590	1 057		1 647
	Suid-Sotho	45 084	7	15 141		60 232
	Swati		996	435		1 431
	Tsonga	19 490	1	2 052	4	21 547
	Tswana	74 492	4 559	63		79 114
	Venda	18 679	1 452	863		20 994
	Xhosa	55 778	7 961	29 241	303	93 283
	Zulu	140 119	5 621	37 271		183 011

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1992	Afrikaans	209 605	47 181	110 620	4 992	372 398
	Engels	136 954	36 406	125 462	5 590	304 412
	Noord-Sotho	43 533	3 544	11 799		58 876
	Suid- Ndebele		279	55		334
	Suid-Sotho	53 719	2 154	13 279		69 152
	Swati		1 899	2 051		3 950
	Tsonga	21 232	1 025	2 936		25 193
	Tswana	46 158	327	2 615		49 100
	Venda	11 563	1 074	182		12 819
	Xhosa	63 291	12 174	20 479	28	95 972
	Zulu	136 131	8 937	38 327		183 395

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1993	Afrikaans	168 824	15 978	160 610	1 823	347 235
	Engels	147 523	26 970	127 060	2 462	304 015
	Noord-Sotho	52 351	2 236	10 205		64 792
	Suid- Ndebele		201	28		229
	Suid-Sotho	111 816	3 621	19 459		134 896
	Swati		1 237	473		1 710
	Tsonga	25 649	2 319	14 185		42 153
	Tswana	134 246	4 107	7 361		145 714
	Venda	13 233	2 349	681		16 263
	Xhosa	95 067	8 315	42 892	2	146 276
	Zulu	218 433	11 662	37 140		267 235

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1994	Afrikaans	154 482	19 389	98 575	65 557	337 887
	Engels	318 230	24 776	96 329	34 003	473 290
	Noord-Sotho	43 044	2 023	13 172	22	58 261
	Suid- Ndebele		352	205		557
	Suid-Sotho	81 141	2 051	29 341		112 533
	Swati		814	169		983
	Tsonga	21 343	1 004	6 060	30	28 437
	Tswana	57 133	2 754	9 843		69 730
	Venda	11 868	241	852		12 961
	Xhosa	79 006	5 318	35 051	2	119 377
	Zulu	147 863	10 209	44 488		202 560

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1995	Afrikaans	155 539	22 080	46 953	732	225 304
	Engels	156 622	41 694	62 190	1 363	261 869
	Noord-Sotho	29 610	1 782	4 724		36 116
	Suid- Ndebele		476	20		496
	Suid-Sotho	43 999	2 785	8 755	100	55 639
	Swati		871	194		1 065
	Tsonga	14 642	1 112	4 878	170	20 802
	Tswana	42 795	2 101	4 589		49 485
	Venda	9 177	564	1 238		10 979
	Xhosa	54 198	6 134	45 249	6	105 587
	Zulu	140 579	11 467	22 928		174 974

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1996	Afrikaans	136 552	14 369	52 540	1 938	205 399
	Engels	168 489	27 583	61 783	1 436	259 291
	Noord-Sotho	40 594	726	8933		50 253
	Suid- Ndebele		388	238		626
	Suid-Sotho	41 818	1 794	18 841		62 453
	Swati		970	8 620		9 590
	Tsonga	29 327	1 711	11 367		42 405
	Tswana	46 591	2 862	9 005		58 458
	Venda	11 125	500	6		11 131
	Xhosa	49 485	7 490	57 817		114 792
	Zulu	95 079	12 990	23 096		131 165

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1997	Afrikaans	142 401	22 183	61 764	130 936	357 284
	Engels	157 041	18 670	166 953	109 846	452 510
	Noord-Sotho	39 906	6 322	23 930	2 000	72 158
	Suid- Ndebele		398	147	1 500	2 045
	Suid-Sotho	4 6872	6 309	15 457	2 900	71 538
	Swati	7 909	889	1 709	3 400	13 907
	Tsonga	23 005	5 776	16 956	1 500	47 237
	Tswana	45 594	3 690	19 318	1 500	70 102
	Venda	13 668	5 297	1 219	1 500	21 684
	Xhosa	9 591	50 490	47 282	5 800	113 163
	Zulu	103 053	13 629	70 113	4 700	191 495

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1998	Afrikaans	139 986	34 988	50 211	38 048	263 233
	Engels	163 459	19 853	58 669	32 737	274 718
	Noord-Sotho	35 645	2 620	37 337	2474	78 076
	Suid- Ndebele		490	7 683	1 200	9 373
	Suid-Sotho	50 179	2 880	25 869	3 920	82 848
	Swati	6 651	990	10 872	900	19 413
	Tsonga	22 937	1 475	70 603	800	95 815
	Tswana	49 331	3 349	27 965	4 250	84 895
	Venda	12 527	586	11 279	1 200	25 592
	Xhosa	54 434	3 953	12 060	2 550	72 997
	Zulu	106 641	17 333	32 820	7 750	164 544

JAAR	TAAL	BYBELS	TESTA- MENTE	GEDEEL- TES	SELEK- SIES	TOTAAL
1999	Afrikaans	116 751	9 598	41 020	589 610	756 979
	Engels	161 751	15 670	65 508	226 682	469 611
	Noord-Sotho	30 994	3 161	7 671	4 621	46 447
	Suid- Ndebele		584	1 054	1 900	3 538
	Suid-Sotho	53 844	19 788	7 046	2 836	83 514
	Swati	3 649	401	2 515	3 300	9 865
	Tsonga	18 690	2 172	3 977	704	25 543
	Tswana	37 120	4 438	9 242	5 400	56 200
	Venda	11 863	265	2 253	2 900	17 281
	Xhosa	46 833	5 847	15 139	10 352	78 171
	Zulu	100 097	7 614	27 829	13 400	148 940

Uit bogenoemde syfers en tabelle kan daar 'n verskeidenheid van afleidings gemaak word. Die belangrikste is seker dat na die eerste demokratiese verkiesing daar meer Engelse Bybels as in enige ander taal versprei is. Afrikaanse Bybels bly deur die jare sterk in aanvraag. Die verspreiding van Zulu Bybels vind sy hoogtepunt die afgelope dekade in die jaar net voor die eerste demokratiese verkiesing. Sedert 1997, nadat die Swati Bybel bekend gestel is, word hierdie Bybels redelik versprei. Daar moet egter in gedagte gehou word dat Swatisprekers die Zulu Bybel uit skool uit gebruik aangesien hierdie twee tale deel is van die Nguni taalgroeperings en onderling goed verstaanbaar is.

As hierdie verspreidingsyfers volgens tale bestudeer word, kan die vraag ontstaan hoekom daar nie meer Bybels onder die tradisionele Afrika taalsprekendes versprei word nie. Sou dit kan wees omdat hierdie mense merendeels blootgestel was aan van die praktyke van apartheid, naamlik 'n swak ekonomiese posisie en minderwaardige onderwys? Is daar 'n vertrouensbreuk tussen die Bybelgenootskap en daardie groeperinge? Kan dit wees dat die Bybelgenootskap gesien word as 'n blanke organisasie wat alleen die belange van daardie groep dien?

Na my mening lê die swak verspreiding van die Bybels in die inheemse tale, behalwe Afrikaans, op die terrein van die ekonomie asook swak verspreidingskanale.

Ten opsigte van die ekonomie is dit so dat die persone in die landelike gebiede die slagoffers is van armoede en swak sosio-ekonomiese omstandighede. As gevolg van hierdie omstandighede is die verspreidingskanale nie so geredelik beskikbaar nie aangesien die handel net ingestel is op winsneming. Daar sou met reg gevra kan word

of dit die verantwoordelikheid van die Bybelgenootskap is of dalk van die kerke, om toe te sien dat Bybels by die mense uitkom. Ek sou die voorsiening van Bybels aan lidmate as die verantwoordelikheid van die kerk beskou en daarom sou daar in gesprek met hulle getree kon word deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika aangaande hierdie belangrike saak.

Verder is dit ook so dat Engels deur veral die jeug beskou word as die taal van die toekoms en word Engelse Bybels deur baie verkies bo 'n Bybel in die moedertaal. Hierdie punt kan nie genoeg onderstreep word nie, aangesien die invloed van hierdie feit oral oor na vore kom.

Hierdie probleme wat uitgelig is, behoort die kerke aan te spoor om meer en meer betrokke te raak by fisiese Bybelverspreiding. Kerke sal die uitdaging moet aanvaar en 'n groter rol moet begin speel aangesien daar nie op die georganiseerde handel staat gemaak kan word vir verspreiding in die agtergeblewe gebiede van ons land nie. Georganiseerde handel soos groot kettingwinkels en ander winkels is gesentreer in die metropolis en groot plattelandse dorpe. Die landelike gebiede bly dus tot 'n groot mate uitgesluit, en daarmee die tekort aan die Woord.

Die strukturele eenwording van kerke plaas verder 'n taal soos Engels in die sentrum van aanbidding aangesien dit beskou word as 'n taal wat deur almal verstaan word. Hierdie tendens is veral sigbaar in die stedelike gebiede waar die normaliseringsproses van ons samelewing makliker en gladder verloop.

Dit is my mening dat as verspreidingskanale uitgebrei kan word sodat die landelike gebiede vrylik toegang tot die Woord kan kry en die Bybels steeds bekostigbaar voorsien word, daar 'n positiewe styging in die verspreidingsyfers bespeur sal word. Daar sal egter deur die Bybelgenootskap erns met hierdie saak gemaak moet word ten einde steeds getrou aan sy missie te bly. Die vraag kan egter gevra word of dit die taak van die Bybelgenootskap is om hierdie kanale te skep.

5.4.5 Verspreidingskanale

Voordat daar enigsins verder na verspreidingsyfers gekyk kan word, moet die verspreidingskanale eers onder die loep geneem word.

Dit is belangrik om na hierdie kanale te kyk, want as voorsiener van Bybels en verwante materiaal aan diegene wat betrokke is by fisiese verspreiding, is dit insiggewend en verklarend ten opsigte van die hoe van verspreiding.

In die voorafgaande punt is daar veel gemaak van die potensiele uitbou van verspreidingskanale. Hierdie uitbou van verspreidingskanale bly seker die grootste enkele uitdaging vir die Bybelgenootskap. Dit is 'n gegewe dat Bybels by die mense moet uitkom en in hierdie proses het die Bybelgenootskap vennote nodig. Dit is hierdie vennote wat deel vorm van die verspreidingskanale, maar die vraag sal beantwoord moet word of hierdie kanale maksimaal en tot volle potensiaal funksioneer.

Vervolgens dan die tabel wat die verspreidingskanale en hulle markaandeel in verspreiding weerspieël.

VERSPREIDINGSKANALE VAN VOLLEDIGE BYBELS

Jaar	Algemene Handelaars	Christelike Boekwinkels	Kerke	Opvoedkundige Inrigtings	Ander	Allerlei	Totaal
1990	37%	41%	14%	4%	1%	3%	662 674
1991	36%	40%	15%	5%	1%	2%	723 449
1992	39%	39%	15%	3%	1%	3%	742 024
1993	41%	26%	10%	15%	7%	2%	984 927
1994	28%	28%	11%	31%	1%	2%	933 727
1995	35%	38%	16%	6%	1%	4%	664 374
1996	43%	34%	15%	3%	5%	0%	635 882
1997	39%	36%	16%	5%	4%	0%	661 791
1998	33%	42%	18%	4%	3%	0%	671 283
1999	31%	47%	18%	1%	3%	0%	606 421

Voordat bogenoemde tabel ontleed word, is daar enkele sake waarvan kennis geneem moet word. Hierdie syfers reflekteer net die aankope van Bybels vir verspreiding deur die onderskeie groeperinge. Die syfer van Kerke reflekteer net die direkte aankope van kerke en gemeentes by die Bybelgenootskap.

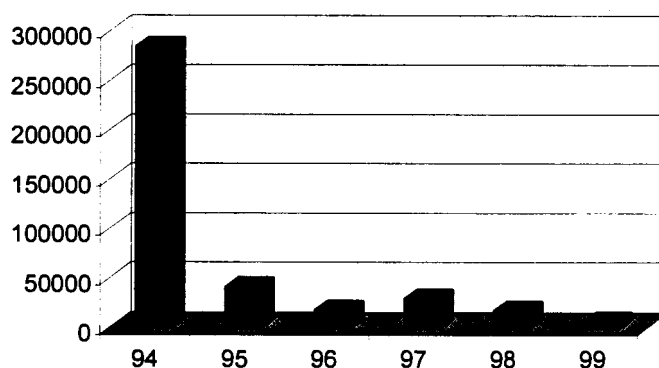
Opvoedkundige Inrigtings is die aankope wat vir skole deur die betrokke onderwysdepartemente gemaak is. Skole se direkte aankope word ook onder hierdie kategorie verreken.

In die proses van die Woord beskikbaar stel vir verspreiding, is die handel met hulle verskeie afsetpunte 'n vennoot wat die Bybelgenootskap nie mag vervreem nie. Die sekulêre handel en die christelike boekhandel se aankope by die Bybelgenootskap verteenwoordig meer as 75 % van die Bybelgenootskap se omset.

Dit is slegs in 1994 waar daar 'n ander patroon na vore gekom het, maar dit moet toegeskryf word aan 'n baie spesiale projek om Bybels in die hande van skoolkinders te plaas.

Die lewering van Bybels aan skole kan grafies soos volg geïllustreer word:

BYBELS DEUR SKOLE EN OPVOEDKUNDIGE INRIGTINGS VERSPREI

1994	1995	1996	1997	1998	1999
285 032	41 072	18 225	29 424	17 510	6 936

Hierdie kategorie van verspreiding het die afgelope dekade myns insiens nie aan die verwagting voldoen nie. Dit is baie duidelik sigbaar vanuit die grafiek. Die skole en kerke as verspreidingskanale is miskien twee terreine wat in die jare wat voorlê

geteiken kan word, aangesien hierdie verspreidingskanale nie aan die verwagting voldoen het nie. As die Bybel sy regmatige plek in skole en kerke kan inneem en die kerke opnuut erns maak met fisiese Bybelverspreiding, sal hierdie kategorieë se syfers dramaties styg.

Die invloed van die verspreiding wat deur skole en kerke gedoen kan word, sal na my mening 'n dramatiese invloed uitoefen op die breë gemeenskap. Met die moraliteit van die Suid-Afrikaanse samelewing wat opnuut onder die vergrootglas geplaas word met die HIV/Vigs krisis, behoort daar weer na die Bybel teruggekeer te word. Die Bybel moet nie alleen vrylik beskikbaar wees nie, maar dit moet gelees word sodat die invloed daarvan kan deurwerk in ons gemeenskappe wat onder druk verkeer. Die brandende vraag weer eens is wie die verantwoordelikheid vir hierdie aksies gaan neem, die Bybelgenootskap of die kerke en sendingorganisasies.

5.4.6 Verspreidingsyfers volgens subsidie

Die Bybelgenootskap is deur sy missie genoop om Bybels teen 'n bekostigbare prys daar te stel. Bekostigbaar word deur die Bybelgenootskap gedefinieer as Bybels wat so goedkoop is dat selfs die armste persoon dit kan bekostig. Hierdie aanslag beteken dat sekere formate van die Bybel heelwat onder produksieprys beskikbaar gestel word vir verspreiding. Hierdie tekort op die Bybels word uit eie fondse gedra. Die formate wat so versprei word, is die swart Hardebandbybel, sowel standaard as in grootdruk.

Hierdie subsidiëring van Bybels is van toepassing op Bybels in al die tale van Suid-Afrika. Verder is dit nie net Bybels wat so gesubsidieer word nie, maar ook Skrifgedeeltes wat die Nuwe Leserreeks insluit en Skrifseleksies wat voorsiening maak vir die Nuwe Leserreeks.

Die tabel hieronder is totale verspreiding wat gedoen is en die verhouding tussen gesubsidieerde en nie-gesubsidieerde materiaal.

Jaar	Gesubsidieerd	%	Nie gesubsidieerd	Totaal
1990	1 016 182	94%	69 366	1 085 548
1991	1 194 614	92%	103 231	2 297 845
1992	1 141 312	94%	93 769	1 235 081
1993	1 291 395	85%	234 042	1 525 437
1994	1 373 360	95%	77 144	1 450 504
1995	934 110	95%	147 640	981 750
1996	916 424	93%	68 606	985 030
1997	1 428 115	96%	56 141	1 484 256
1998	1 167 517	95%	56 933	1 224 450
1999	1 686 441	97%	51 789	1 738 230

Bogenoemde tabel toon baie duidelik aan onder watter druk die Bybelgenootskap is om finansiëel te presteer ten einde Bybels en verwante materiaal steeds so goedkoop moontlik daar te stel. Ten tye van hierdie studie kos 'n standaard swart Hardebandbybel net R 29.50 en die standaard Grootdrukbybel slegs R 49.00. In enige terme sou dit beskryf kan word as bekostigbaar.

5.5 Verspreidingsyfers in die Transkei

Die rol van die Transkei ten opsigte van Bybelverspreiding in Suid-Afrika kan vir geen oomblik negeer word nie. Sedert die werk in 1963 begin is, met sy eie sekretaris en Bybelhuis in Umtata, was dit geseënde werk. As gevolg van die politieke situasie het Transkei in 1970 'n outonome Bybelgenootskap onder die vleuels van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe geword. Tot op datum is die Bybelgenootskap van Transkei 'n outonome Bybelgenootskap wat ressorteer onder die Suider-Afrika Streek van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe.

Om die volle impak van Bybelverspreiding in Suid-Afrika te verstaan, moet hierdie Bybelgenootskap se syfers in verband gebring word met die syfers van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Transkei is tans nie meer 'n polities onafhanklike staat of tuisland nie, maar is polities en staatkundig deel van die Oos-Kaap Provinsie. Vir alle vorme van administrasie is die ou Transkei deel van Suid-Afrika. Die implikasie van hierdie posisie sal later weer aangeraak word.

Die verspreidingsyfers van Transkei die afgelope dekade lyk soos volg. Die tale waarin die meeste Bybels versprei is, is Xhosa, Engels en Suid-Sotho.

TRANSKEI – VERSPREIDINGSYFERS

Jaar	Bybels	Testamente	Gedeeltes	Nuweleser Gedeeltes	Seleksies	Totaal
1990	27 287	998	1 218	67	2 544	32 114
1991	13 263	1 808	854	3 269		19 194
1992	11 811	296	2 192	6 472		20 771
1993	33 224	883	864	7 693	100	42 764
1994	14 951	318	17 691	4 135		37 095
1995	12 894	529	4 824	2 460		20 707
1996	12 656	307	3 285	1 126		17 374
1997	14 264	428	1 510	1 113		17 315
1998	8 867	542	2 577	676		12 662
1999	8 807	299	3 327	903		13 336

Uit hierdie tabel is dit duidelik dat die verspreidingsyfers redelik in verhouding staan met die ander streke in Suid-Afrika wat in die tradisionele agtergeblewe gebiede werksaam is. Die syfers van Transkei is hoër as Soweto en KwaZulu, maar substansieel minder as Port Elizabeth, wat ook die Oos-Kaap Provinsie bedien. Desnieteenstaande word daar groot werk ten opsigte van die beskikbaarstelling van die Bybel vir verspreiding gedoen.

Hierdie streek se verspreidingsyfers het soos die ander streke in Suid-Afrika ook met dalende verspreidingsyfers te doen gehad. Die presiese rede hiervoor is nie heeltemaal duidelik nie, maar dit kan wees dat dit met die normale aanvraag en aanbod van Bybels gepaard gaan.

5.6 Spesiale formate Bybels

5.6.1 Braillebybels en Skrifdele

Die missionêre werk van kerke en sendingorganisasies was deur die jare ook gekenmerk deur die werk wat onder gestremdes gedoen is. Die menige skole vir kinders met een of ander gestremdheid was nog altyd 'n getuie van kerke en gelowiges se liefde wat prakties geraak het.

Hierdie skole was veral gerig op die fisiese gestremdes, gehoorgestremdes en gesiggestremdes. Voorbeelde in verskillende dele van ons land is Tshilidzini Sendingstasie in Vendaland asook Pionierskool te Worcester in die Boland. Ten opsigte van die gesiggestremdes, wat sowel blindes as swaksiendes insluit, moes die Woord in Braille omgesit word of alternatiewelik moet daar van oudiokassette gebruik gemaak word.

Die Bybel in Braille het 'n baie interessante verloop wat juis die belangrikheid van hierdie behoefte onderstreep en die erns wat die Bybelgenootskap met hierdie behoefte gemaak het.

Smit (1970:99) skryf dat die eerste volledige Afrikaanse Bybel in Braille, na aanvanklik baie probleme, op 21 Oktober 1941 deur ds HPM Steyn in ontvangs geneem is. In die verslagjaar 1966-1967 verskyn die Lukas Evangelie in Braille vir die Xhosa'sprekendes. Ten spyte van die werk wat in die laat sestigerjare begin is om Skrifdele in Braille te skryf, is daar nog steeds net in Afrikaans, beide die 1953 en 1983 vertaling, en Engels die volledige Bybel in Braille beskikbaar. Daar is huidig Skrifdele beskikbaar in Venda (Lukas Evangelie), Xhosa (Johannes, Lukas Evangelies), Zulu (Lukas Evangelie), Noord-Sotho (Lukas Evangelie), Suid-Sotho (Johannes Evangelie), Suid-Ndebele (Markus Evangelie), Tsonga (Lukas en Johannes Evangelie) en Sentraal Tswana (Johannes Evangelie).

Die verspreidingsyfers van die Braille Bybels asook Testamente en Skrifdele die afgelope ses jaar lyk soos volg:

Jaar	Afrikaans			Engels			Zulu			Xhosa		
	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele
94	49		323	13		269						
95	15		158	11	2				2		1	
96	11		11	19		77			35			2
97	22		5	14	3	37			1		2	
98	32		33	13	4	173		5	3		2	8
99	12		19	15	1	58			20			30

Jaar	Noord Sotho			Suid Sotho			Tsonga			Venda		
	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele	Bybels	Testamente	Skrifdele
94												
95												
96												
97												
98												
99			24			30			20			11

Bogenoemde tabel reflekteer die Braille Bybels en Skrifdele wat die afgelope ses jaar versprei is. Wat hierdie tabel uitlig, is dat daar materiaal beskikbaar is, maar wat vir baie jare nie 'n afset het nie. Hierdie tendens laat ontstaan die vraag hoekom daar nie meer Skrifdele in die ander tale behalwe Afrikaans en Engels versprei word nie? Is daar nie 'n behoefte aan moedertaalgeskrifte nie? Is daar werklik so 'n groot behoefte aan Braillegeskrifte dat die Bybelgenootskap die onkoste moet aangaan om hierdie Bybels voor te berei? Tans kos 'n volledige Braille Bybel oor die R 2000.00 om te produseer terwyl dit vir R 30.00 verkoop word. Los Skrifdele word teen R 1.00 per deel verkoop. Kan die Bybelgenootskap dit finansiële bekostig om sulke enorme verliese te ly?

Uit die aard van die Bybelgenootskap se eie missie is dit sy morele plig om voorsiening te maak vir hierdie aspek van Bybelverspreiding. As dit die behoefte van die kerk is, moet daaraan gehoor gegee word. Ek is egter van oortuiging dat die lae verspreidingsyfer van die Skrifdele in Braille te doen het met twee faktore. Eerstens hang dit na my mening saam met die geletterdheidsvlak van die Blindes in veral die agtergeblewe gemeenskappe. Verder moet die invloed van Engels as voertaal nie uit die oog verloor word nie. Die invloed is enorm en die jongmense van vandag verkies om in Engels onderrig te word.

Tweedens is dit na my mening die taak van die kerke en sendingorganisasies om hierdie besondere Skrifdele by die mense uit te bring. Ek is van oortuiging dat die bewusmaking by die breë christelike gemeenskap van Braille Skrifdele wat beskikbaar is, nie in die veld van die Bybelgenootskap se werksaamhede lê nie. Dit is primêr die taak van die kerke om na die geestelike welsyn van sy lidmate om te sien en daarom Skrifgebruik aan te moedig.

Ten spyte van bogenoemde wil ek tot die gevolgtrekking kom dat ten spyte van die geweldige verliese, die Bybelgenootskap steeds moet voortgaan met hierdie taak. Die behoefte sal altyd daar wees, alhoewel nie noodwendig in groot volumes nie.

5.6.2 Oudiobybels en ander materiaal

Nie alle gesiggestremdes is by magte om Braille te lees nie. Hierdie feit word veral sterk beklemtoon wanneer die verspreidingsyfers van oudio materiaal onder oë geneem word.

ODIIOBYBELS EN LOS DELE

Jaar	Afrikaans			Engels			Zulu			Tswana		
	Bybels	Testamente	Losdele	Bybels	Testamente	Losdele	Bybels	Testamente	Losdele	Bybels	Testamente	Losdele
94	67			27	75	19		3				
95	113			2	73	8		8		2		
96	145			12	73	7		4		1		
97	104			18	72	8		4		1		
98	151			46	55	9		5		1		
99	108			52	49	5		7				

Jaar	Xhosa		
	Bybels	Testamente	Losdele
94			
95		1	
96			2
97		2	
98		2	8
99		3	8

Hierdie oudio materiaal word aan die gesiggestremde teen 'n baie sterk gesubsidieerde prys beskikbaar gestel. Huidig kan 'n bona fide gesiggestremde 'n volledige Afrikaanse Bybel op oudiokassette aankoop teen R 90.00. Hierdie Oudiobybel bestaan uit 110 kassette. Die gewone siende persoon wat dieselfde produk wil aankoop, moet dit teen R 970.00 aankoop.

Die Bybel op oudio is beskikbaar in Afrikaans, 1953-en 1983-vertaling asook in verskeie Engelse vertalings. Dit is verder beskikbaar in Noord-Sotho (Nuwe Testament), Suid Sotho (Nuwe Testament), Sentraal Tswana (Nuwe Testament), Xhosa (Nuwe Testament) en Zulu (Nuwe Testament). Die Nuwe Testament word in hierdie tale tans aangekoop deur die gesiggestremde teen tussen R 25 en R 30. Andersins wissel die nie-gesubsidieerde prys tussen R 200 en R 450.

Weer eens is die aanvraag onder sekere van die tale nie so groot nie. Ten opsigte van oudio kan die gebrek aan die tegniese hulpmiddel soos die kasetopnemer om die bande te speel wel verhoed dat genoegsaam van hierdie kassette versprei word. Die rol wat kerke en sendingorganisasies behoort te speel ten opsigte van die bewusmaking van hierdie wonderlike hulpmiddel, kan nie genoeg beklemtoon word nie. Die

voorlesing van die Woord kan vir die gestremde persoon tot ongelooflike stigting wees.

Hierdie hulp wat teen soveel verlies aan die blinde en swaksiende verleen word, onderstreep weer eens die Bybelgenootskap se passie om die Bybel beskikbaar te stel en om dit vir soveel mense toeganklik te maak.

Die Bybel in die inheemse tale van Suid-Afrika op band word vir die Bybelgenootskap voorberei deur verskillende organisasies, soos onder andere die Pionier Skool te Worcester. Die Engelse Bybels op band word deur die “Faith comes by Hearing”-organisasie voorberei en word deur die Bybelgenootskap van Suid-Afrika versprei.

Dieselfde beginsels wat geld ten opsigte van die normale Bybels en die verspreiding daarvan, geld ten opsigte van die oudio Bybels. In hierdie opsig is die Bybelgenootskap konsekwent in sy doelstelling om die Bybel bekostigbaar te voorsien.

Die las wat hierdie beginsel op die Bybelgenootskap plaas, sal in die volgende hoofstuk duidelik belig word.

5.6.3 Nuwe Lesergedeeltes

Daar is alreeds deur die loop van hierdie hoofstuk aandag gegee aan die Nuwe Lesergedeeltes en die mate waarin dit versprei is. Die vraag wat ek baie kortliks wil aanraak, is hoekom word hierdie materiaal so spesiaal behandel?

Die agenda van die Nasionale Raad van 21 Februarie 1991 werp lig op hierdie saak as daar geskryf staan:

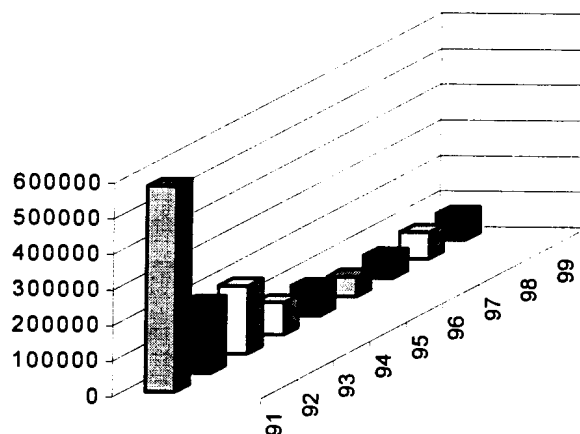
Gedurende die laaste dekade van die twintigste eeu sal talle instansies wêreldwyd aandag bestee aan die probleem van ongeletterdheid. Daar word bereken dat een uit elke vier volwassenes in die wêreld nie met begrip kan lees nie. In Afrika is 156 miljoen (39%) van die inwoners bo 15 jaar ongeletterd.

Alhoewel dit nie die verantwoordelikheid van Bybelgenootskappe is om mense te leer lees nie, is dit noodsaaklik dat mense geletterd moet wees om (die beste) gebruik van die Bybel te maak. Bybelgenootskappe wêreldwyd sien dit dus as hulle taak om Skrifgedeeltes op verskillende vlakke van leesvermoë te produseer vir gebruik as brugmateriaal deur nuwe lesers. Dit beteken dat die eerste leesstof waarmee 'n nuwe leser kennis maak, 'n gedeelte van die Bybel is.

Die Bybelgenootskap het deur die jare kleurvol geïllustreerde materiaal in 10 van die elf amptelike tale voorberei om te dien as brugmateriaal vir diegene wat die wêreld van geletterdheid betree.

Die herhaling van die inligting soos in punt 5.4.3 toon juis die verspreiding van hierdie materiaal die afgelope klompie jare. Dit is egter jammer om te sien dat die verspreidingsyfer van hierdie brugmateriaal drasties afgeneem het. Aan die ander kant is dit tog verblydend dat hierdie materiaal wel gebruik word en 'n mens kan maar net bespiegel wat die effek van hierdie materiaal is op mense wat vir die eerste maal toegang verkry tot gedrukte materiaal. Ek is daarvan oortuig dat hierdie materiaal vir baie jare nog 'n handige en geseënde instrument in die hande van die kerke, sendingorganisasies asook opvoedkundige instansies gaan wees.

NUWE LESERS GEDEELTES

5.7 Bybels aan die Buiteland gelewer

Tot nou toe is die verspreidingsyfers ten opsigte van plaaslike verspreiding aan die orde gestel. Soos alreeds in 5.3 aangetoon is, voorsien die Bybelgenootskap van

Suid-Afrika nie net aan die plaaslike Bybelbehoefte nie, maar word daar werk gedoen vir Bybelgenootskappe in ons buurlande en tot hoog op in Afrika. Daar word nie net drukwerk gedoen nie, maar Bybels van dwarsoor die wêreld word aan hulle voorsien.

Die tabel toon juis hoeveel Bybels en verwante materiaal aan hierdie Genootskappe voorsien is en in hoeveel tale en na hoeveel bestemmings die Bybels gestuur is. Hierdie syfers sluit ook Bybels en verwante materiaal in wat aan die Bybelgenootskap van die Transkei gelewer is. Die syfers wat gebruik word, is sedert 1990.

BUITELANDS GELEWER AAN BYBELGENOOTSAPPE

Jaar	Bybels en Bybelgedeeltes	Tale	Bestemmings (Lande)
1990	399 547	48	18
1991	343 312	23	17
1992	312 810	24	22
1993	210 402	32	21
1994	322 066	28	20
1995	189 450	22	19
1996	142 367	28	20
1997	219 061	48	20
1998	206 353	39	20
1999	370 946	45	35

Hierdie syfers toon juis die Bybelgenootskap van Suid-Afrika se vermoë om 'n leidende rol in Afrika te speel. Dit is verder uit hierdie gegewens duidelik dat ten spyte van die vorige politieke bestel die Bybelgenootskap Bybels en verwante materiaal vir die buiteland kon produseer. Hierdie feit onderstreep na my mening duidelik die sendingvisie wat aanwesig is in die werksaamhede van die Bybelgenootskap.

Die Bybelgenootskap het ten spyte van 'n politieke vyandige klimaat tydens die apartheidsjare uitgerek met die produksie van die Woord vir die buiteland. Die syfers onderstreep ook die vertroue wat hierdie ander Bybelgenootskappe gehad het en nog steeds het om van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika se kundigheid ten opsigte van Bybelproduksie Bybelvoorsiening gebruik te maak. Veral die laaste jaar toon 'n dramatiese styging in voorsiening aan die Buiteland en veral die styging in die

hoeveelheid lande aan wie materiaal voorsien is, is 'n pluimpie vir die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Ten opsigte van hierdie nuwe uitreik moet die rol van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe se Suider-Afrika Streekkantoor wat in Johannesburg gesetel is, nie onderskat word nie. Met hierdie nouer bande tussen die Bybelgenootskap van Suid-Afrika en die wêreldliggaam is nuwe deure geopen.

Al die plaaslike werk wat in hierdie hoofstuk belig is, vra na fondse. Nie net moet die vertaling en druk van materiaal befonds word nie, maar ook die beskikbaarstelling van materiaal vir verspreiding. Daar moet nie vergeet word van die fondse wat nodig is om Bybels en ander materiaal steeds bekostigbaar te voorsien aan hulle wat daarom vra nie. In die volgende hoofstuk sal die finansiële aspekte van naderby bekyk word ten einde 'n geheelbeeld te kry van dit wat deur die jare vermag is.